Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

НАША СЛОВА

ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ ІМЯ ФРАНЦІШКА СКАРЫНЫ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года № 49 (480) 13 снежня 2000

Папярэджанне адменена

ДЗЯРЖАЎНЫ КАМІТЭТ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ПА ДРУКУ — ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ПО ПЕЧАТИ

220048, Мінск, праспект Машэрава, 11. Тэл. (017) 223 92 31, факс (017) 223 34 35

07.12.2000 г. №02-14/3928
на №725 ад 3.11.2000 г.

Грамадскае аб'яднанне
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны"

Аб адмене папярэджання

Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па друку, разгледзеўшы ваша пісьмо ад 3 лістапада 2000 г. № 725, паведамляе.

Загадам Старшыні Дзяржкамдруку № 413 ад 06.12.2000 г. папярэджанне аб парушэнні Закона Рэспублікі Беларусь "Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі" № 49 ад 25. 10. 2000 г., вынесенае рэдакцыі газеты "Наша слова", адменена.

Старшыня М. В. Падгайны.

Інфармацыйнае паведамленне

Міжнароднага грамадскага аб'яднання "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына"

Паведамляем, што 21 лістапада 2000 года ў памяшканні МГА "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" пад старшынствам прэзідэнта арганізацыі Радзіма Гарэцкага адбылося пасяджэнне Рады, дзе было прынята рашэнне аб правядзенні, у адпаведнасці са Статутам МГА "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына", чарговага Трэцяга з'езду беларусаў свету. Аднагалосна прынята рашэнне, што Трэці з'езд будзе скліканы ў ліпені 2001 года ў г. Менску. Рада зацвердзіла склад Аргкамітэту і старшыню Рабочай групы па падрыхтоўцы з'езду.

Старшыня Рабочай групы:

Макоўская Алена загадчык арганізацыйна-юрыдычнага аддзела Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына".

Старшыні Аргкамітэту:

Гарэцкі Радзім, прэзідэнт МГА "ЗБС "Бацькаўшчына", Беларусь;

Кіпель Вітаўт, сябра Вялікай Рады, ЗША;

Герасімаў Валеры, намеснік старшыні Рады МГА "ЗБС "Бацькаўшчына", Беларусь;

Саверчанка Іван, сябар Управы і Рады МГА "ЗБС "Бацькаўшчына", Беларусь

Дадатковая інфармацыя па пытаннях падрыхтоўкі і правядзення Трэцяга з'езду беларусаў свету будзе дасылацца перыядычна.

Па ўсіх пытаннях звяртацца да старшыні Рабочай групы Алены Макоўскай.

Кантактныя тэлефоны: 289-31-94; 226-87-37

Старшыня Рабочай групы Алена Макоўская.

V Міжнародныя Купалаўскія чытанні

7 - 8 снежня ў Дзяржаўным Літаратурным музеі Янкі Купалы прайшлі V Міжнародныя Купалаўскія чытанні "Янка Купала і праблемы беларускага самапазнання", арганізаваныя Міжнародным фондам Янкі Купалы сумесна з музеем. На чытаннях прагучалі 33 даклады і паведамленні.

Сярод выступоўцаў Іван Штэйнер, доктар філалагічных навук, загадчык кафедры беларускай літаратуры ГДУ імя Ф. Скарыны (Гомель), Багуслаў Зялінскі, доктар філалогіі габілітаваны, прафесар, загадчык кафедры славянскіх літаратур Познаньскага універсітэта (Польшча), Уладзіслаў Завальнюк, магістр тэалогіі, пробашч касцёла святых Сымона і Алены, Вячаслаў Рагойша, доктар філалагічных навук, загадчык кафедры тэорыі літаратуры БДУ, Юры Гарбінскі, доктар гуманітарных навук, супрацоўнік Інстытута славістыкі Польскай Акадэміі навук (Варшава), Аляксей Каўка, доктар філалагічных навук, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута сусветнай літаратуры імя Максіма Горкага (Масква), Мікалай Паўловіч, Вольга Паўловіч, Яўгенія Гуляева, сябры Даўгаўпілскай суполкі Міжнароднага фонду Янкі Купалы (Латвія), Леакадзія Мілаш, настаўніца Віленскай беларускай школы, Маргарыта Пярцова з роду Луцкевічаў (Санкт-Пецярбург), Алег Трусаў, старшыня ТБМ і інш.

У рамках чытанняў быў прыняты план дзейнасці Міжнароднага фонду Янкі Купалы да 120 годдзя з дня нараджэння песняра. VI Купалаўскія чытанні "Творчасць Янкі Купалы ў дыялогу культур" пройдуць у 2002 годзе.

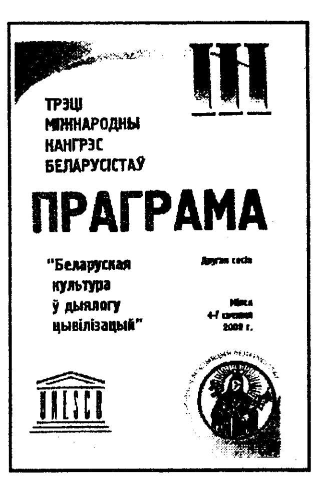
Адбылася сустрэча ўдзельнікаў чытанняў з мастаком У. Басалыгам.

Больш падрабязную інфармацыю і некаторыя даклады мы надрукуем у бліжэйшых нумарах.

ТРЭЦІ МІЖНАРОДНЫ КАНГРЭС БЕЛАРУСІСТАЎ

"Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый"

Другая сесія

4-7 снежня 2000 г. у Менску прайшла Другая сесія Трэцяга міжнароднага кангрэсу беларусістаў **"Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый"**

Даведка

Першы,

Устаноўчы, Міжнародны кангрэс беларусістаў адбыўся ў Менску 25-27 мая 1991 г.

На ім была створана Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, прынятыя яе статут, выбраны камітэт МАБ.

Матэрыялы кангрэсу ўвайшлі ў зборнік "Беларусіка= Albaruthenica – 1".

Другі

Міжнародны кангрэс беларусістаў "Беларусь паміж Усходам і Захадам: праблемы міжнацыянальнага, міжканфесійнага і міжкультурнага ўзаемадзеяння, дыялогу і сінтэзу" адбыўся ў Менску 16-18 мая 1995 г. Яго матэрыялы былі выдадзены ў зборніку "Беларусіка= Albaruthenica – 6" (ч.1 і 2).

Трэці

Міжнародны кангрэс беларусістаў распачаў сваю работу 21 мая 2000 г. першай сесіяй "Беларусь і сусветная супольнасць: узаемадзеянне і ўзаемаўзбагачэнне культур (Да 2000-годдзя хрысціянства)".

За дзевяць год

Існавання асацыяцыяй было выдадзена 16 навуковых зборнікаў "Беларусіка= Albaruthenica", 60 нумароў бюлетэня "Кантакты і дыялогі", праведзена звыш 40 канферэнцый і "круглых сталоў". Сёння сябры ГА "МАБ" (усяго каля 650 асоб) ёсць у 24 краінах свету.

На Кангрэсе працавалі чатыры секцыі:

Секцыя 1.

Уклад беларускай культуры ў дыялог цывілізацый

Падсекцыя 1.

Гістарычны і культуралагічны аспекты праблемы.

Падсекцыя 2

Літаратуразнаўчы і мовазнаўчы аспекты праблемы.

Секцыя 2.

Фармаванне дзяржаўнасці і нацыянальнай свядомасці беларускага народа ў параўнанні і ўзаемадзеянні з аналагічнымі працэсамі ў суседніх краінах.

Секцыя 3.

Роля беларускай дыяспары ў дыялогу цывілізацый.

Секцыя 4.

Дыялог як сродак гарманізацыі адносін паміж канфесійнымі і этнічнымі супольнасцямі Беларусі.

Заслухана некалькі дзесяткаў дакладаў. Асобныя матэрыялы Кангрэсу будуць надрукаваны ў газеце "Наша слова".

Спыніць русіфікацыю!

У назву артыкула вынесены галоўны лозунг дзейнасці Менскай гарадской арганізацыі ТБМ імя Ф.Скарыны за перыяд з 08.02.92 г. па 27.09.97 г. Матэрыял падаецца для гісторыі на аснове пратаколаў паседжанняў рады.

8 лютага 92 г. у Доме літаратара прайшла канферэнцыя, на якой фактычна была адноўлена дзейнасць арганізацыі. Да гэтага часу старшынём рады быў прафесар А. Грыцкевіч з чатырма намеснікамі: Дайнека Л. М. – пісьменнік, Жарскі І. М. – рэктар тэхналагічнага інстытута, Лыч Л.М. – д. гіст. н., Чарняўскі І. М. – археолаг, але яго дакладу ці аднаго з намеснікаў не было. З кароткай інфармацыяй выступіў камерцыйны кіраўнік бюро спраў В. Асіпенка.

Прысутнічала 220 чалавек. Абрана новая рада – 25 сяброў: увайшлі старшыні 9-ці раённых радаў, акадэміі навук, БДУ і персанальна І. Акулік, А. Белы, А. Каралёў, Я. Лаўрэль, В. Жак, М. Савіцкі, В. Раманцэвіч, Н. Сарсант, Г. Кубай, Д. Макарэвіч, А. Шамак, В. Кошалеў, П. Дзядзюля, М. Лавіцкі. Склад рэвкамісіі: М. Лабаноўская, Т. Дземянчук, Я. Пятроўская.

Спрэчкі распачаў Н. Гілевіч – заклікаў не распальваць моцных эмоцый, не шукаць вінаватых у слабай арганізацыйнай рабоце рады, выслухаць прапановы па выпрацоўцы становішча. Далей выступілі А. Баркоўская, А. Белы, В. Кузьміч (суполкі ў школах могуць і не быць), В. Жак, В. Кошалеў (абраць шлях малых крокаў), Я.Цумараў, А. Лоска, Я. Лаўрэль, М. Апейка, М. Лавіцкі, Н. Сармант, А. Астапенка, А. Каралёў, С. Багданкевіч, В. Раманцэвіч, У. Васьковіч, Л. Лыч (адзін з чатырох намеснікаў старшыні былой рады падвёў вынікі дыскусіі).

Старшынём рады быў абраны прафесар М. Савіцкі, намеснікамі – Н. Сармант і Я. Лаўрэль. Адразу узніклі цяжкасці – не ўсе раённыя рады працавалі, былі арганізацыйна афармлены. Шмат часу спатрэбілася для аднаўлення іх дзейнасці.

Паседжанне рады праводзілася (за выключэннем летніх вакацый) два разы на месяц (вул. Свярдлова, 7, БДЭУ). 18 лютага 93 г. абрана бюро рады, зацверджаны камісіі: арганізацыйна-прапагандыская, адукацыйная, аўдыёвізуальныя сродкі, тапанімічная, выдавецкая, кантроль за выкананнем закона аб мовах, гарадскі транспарт. Было прынята рашэнне правесці заняткі па беларускай мове з сябрамі рады і арганізаваць прыём заліку (92 гадзіны). На наступных паседжаннях абмяркоўваліся праграмы работы камісіяў. Быў зроблены пераклад тэкстаў маршрутаў гарадскога транспарту на беларускую мову (А. Якшэвіч).

Пастаянна пачынаючы з 14.04.92 г. у нашай дзейнасці прысутнічала пытанне аб пашырэнні першасных суполак, аб наяўнасці спісаў іх сяброў, а таксама аб аднаўленні і ажыўленні раённых суполак. У цэлым справіцца з гэтай задачай нам так і не ўдалося. Некаторыя старшыні раённых радаў ліберальнага светапогляду пры ўсіх захадах так і не прыступілі да паўнацэннай працы, але разам з тым не хацелі перадаць паўнамоцтвы іншым. Ад ТБМ пры выбарах дэпутатаў ВС 12 склікання была вылучана значная колькасць кандыдатаў. Мо гэта і правы юрыдычнай асобы і вабіла пасада старшыні раённай рады. Разумею ўсю далікатнасць сітуацыі, але гістарычная праўда ёсць у тым, што старшынёй рады Савецкага раёна быў Алег Трусаў, за пяць год, як сябра гарадской рады, прысутнічаў толькі на адным паседжанні, але перавыбараў не было.

На аснове пратаколаў паседжанняў рады пералічым асноўныя, найбольш значныя мерапрыемствы. Праведзены сход грамадскасці (8.02.93 г.) па абмеркаванні пытанняў аб падручніках. Прысутнічала 74 чалавекі, выступіла 20, сярод іх Я. Цумараў – сябра камісіі ВС, А.Рагуля – прафесар, У. Навумовіч – заг. кафедры БДУ, І. Лапцёнак – дырэктар выдавецтва "Народная асвета", У. Колас – дырэктар ліцэя, Г. Солтан – аўтар беларускамоўных падручнікаў для 7-9 класаў, А. Фралова – намеснік начальніка ГУНА і інш. Па выніках працы сход прыняў заяву, у якой дадзены аналіз за тры гады пасля прыняцця закона аб мовах і сфармуляваны канкрэтныя патрабаванні і прапановы па абмяркоўваным пытанні да органаў улады і адначасна: "7.Зважаючы на пазіцыю міністэрства, гарадская рада ТБМ вымушана ўзяць на сябе ролю грамадскага кантралёра за дзейнасцю органаў адукацыі ў пытанні падрыхтоўкі беларускамоўных школ да новага навучальнага года і будзе інфармаваць пра гэта грамадскасць".

Праводзіліся (мала) сумесныя паседжанні з Рэспубліканскай радай і Сакратарыятам па пытаннях аб удзеле ТБМ у СМІ і аб выкананні рашэнняў з'езду ТБМ. Сістэмна заслухоўваліся інфармацыя старшынь раённых радаў аб іх рабоце.

Быў распрацаваны тэкст і мастацкае аздабленне "Ліст падзякі" (ідэя і выкананне М. Лавіцкі), якім ад імя гарадской рады ўшаноўваліся актыўныя рупліўцы і абаронцы беларускай мовы.

Пералічым асноўныя мерапрыемствы і віды дзейнасці рады па важнейшых кірунках.

Лісты да ўладных структураў:

Ліст Вярхоўнаму Савету аб пашпарце: аб захаванні графы "нацыянальнасць" і аб унарманванні напісання беларускіх імёнаў;

Да кіраўнікоў прадпрыемстваў і старшынь прафкамаў аб актывізацыі работы па адраджэнні беларускай мовы;

Да Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў аб стварэнні на дзяржаўным узроўні поўнага беларускамоўнага інфармацыйнага асяроддзя ва ўсіх сферах жыцця грамадства; супраць спроб замацаваць вайскова-палітычны саюз з Расеяй;

Ліст "Зберагчы нацыянальны дух мовы" (аб правапісе);

Адкрыты ліст прэзідэнту АН Беларусі аб неўжыванні ім беларускай мовы пры выкананні службовых абавязкаў;

Адкрыты ліст да выкладчыкаў ВНУ аб іх ролі ў адраджэнні беларускай мовы і думкі;

Супраць рэферэндуму па моўным пытанні і інш.

Круглыя сталы:

Абмен досведам работы курсаў беларускай мовы;

Аб выкананні закона аб мовах;

Захаваць дасягнутыя здабыткі па нацыянальным адраджэнні ў сістэме адукацыі (сумесна з ГУНА);

Беларуская школа на шляху адраджэння (51 удзельнік, з іх 5 прафесараў, 5 кіраўнікоў дзіцячых садкоў, дырэктары і настаўнікі школ, спецыялісты ГУНА, нацыянальнага інстытута адукацыі.

Вынікам работы круглых сталоў былі звароты і лісты да канкрэтных адрасатаў і ухвалы. Досыць поўна, няхай і з вялікімі цяжкасцямі, давалася інфармацыя ў СМІ.

Праведзены канферэнцыі:

Усебеларуская студэнцкая навукова-практычная канферэнцыя "Роля і месца студэнцтва ў нацыянальна-культурным будаўніцтве на Беларусі". Працавала тры секцыі, пададзена і заслухана 52 даклады. Прыняты зварот да моладзі;

Сумесна з БНФ "Адраджэньне" у маі 95 г. праведзена канферэнцыя аб захаванні беларускай школы. Было развіта далей пытанне аб стварэнні беларускага нацыянальнага універсітэта.

Актыўны ўдзел (выступы з дакладамі) рада брала ў Рэспубліканскай канферэнцыі па правапісу. Быў распрацаваны ліст "Зберагчы нацыянальны дух мовы", перададзены аргкамітэту.

11 сакавіка 94 г. у Доме літаратара пры перапоўненай зале праведзена "Вечарына беларускага слова". Прынята ўхвала, актыўным адраджэнцам беларускай мовы (вадзіцелі транспарту, выхавацелі і інш.) выдаваліся прызы і Лісты падзякі (інфармацыя ў газетах з фотаздымкамі і на радыё).

Праводзіліся дзіцячыя фестывалі ў раёнах горада.

Звароты (найбольш важныя на наш погляд).

Да кіраўнікоў прадпрыемстваў аб пераводзе справаводства на беларускую мову;

Да кіроўцаў гарадскога транспарту, старшыні гарвыканкаму і начальніка Мінскпасажыраўтатраспарт;

Бралі актыўны удзел у абмеркаванні "Канцэпцыі моўнай адукацыі ў школах Беларусі"; падрыхтавалі зварот да міндукацыі і перадалі ў СМІ;

Да старшынь Вярхоўнага Савета і Савета міністраў Беларусі аб актывізацыі адраджэння беларускай нацыянальнай школы (май 92 г.), прапаноўвалася прыняць "Канцэпцыю адраджэння нацыянальнай адукацыі ў Беларусі";

Аб беларусізацыі ў Рэспубліцы Беларусь (да С. Шушкевіча і В. Кебіча). Зварот утрымлівае 20 прапаноў-патрабаванняў, сярод іх да 1 верасня 93 г. рэфармаваць у нацыянальныя ВНУ БДУ, Менскія педінстытут і інстытут замежных моў; разгледзіць пытанне аб адпаведнасці пасадзе намесніка міністра па вышэйшай школе прафесара Стражава В. І.; разгледзець пытанне аб персанальнай адказнасці за нездавальняльную падрыхтоўку педагагічных кадраў для беларускіх школ рэктараў Менскіх педінстытута (Караткевіч) і замежных моў (Макараў), акадэміі фізвыхавання (Сакалоў);

Да міністра адукацыі В. Гайсёнка па праекце "Канцэпцыя моўнай адукацыі ў школах Беларусі", унесены канкрэтныя прапановы;

Да Вярхоўнага Савета супраць замацавання двухмоўя ў канстытуцыі;

Сумесна з культурна-асветніцкім клубам "Спадчына" ладзілі выставы "Любіць Радзіму, шанаваць родную мову" у палацах культуры і іншых установах.

Выходзілі з прапановай перадаць летнік "Зубраня" для дзяцей беларускамоўных класаў і стварэнні ў ім беларускамоўнага выхаваўча-аздаравенчага асяроддзя.

Я перадаў кіраўніцтва радай прафесару А. Саламонаву. Яго асоба ўзмацніла раду інтэлектуальна. У сваёй рабоце ён яшчэ шырэй стаў абапірацца на людзей высокай адукаванасці і адказнасці. Прадоўжыў работу і давёў да практычнага выдання газеты "Голас беларуса". На вялікі жаль, прыродны розум, адукаванасць, эрудыцыя, нязгасная энергія і натуральная беларускасць сталі непатрэбны для ліберальнага рэспубліканскага кіраўніцтва ТБМ і доктар навук, прафесар быў адсунуты ад кіраўніцтва.

Старшыня Менскай гарадской рады ТБМ з 08.02.92 па 27.09.97г.г., Сябра Рэспубліканскай рады ТБМ Мікола Савіцкі.

Еўрапейскі год моў – 2001

Еўрапейскі год моў (2001) будзе праходзіць пад эгідай Савета Еўропы і Еўрапейскага Саюза. Актыўную ролю будзе адыгрываць і ЮНЕСКА. Праграма "Еўрапейскі год моў" будзе абапірацца на той прынцып, што валоданне замежнымі мовамі з'яўляецца важным для ўзаемаразумення, усталявання дэмакратычнай стабільнасці, ліквідацыі беспрацоўя і забяспячэння свабоды перамяшчэння.

Мэты Праграмы:

• Спрыяць пашырэнню моўных ведаў і навыкаў.

• Зацікавіць жыхароў Еўропы ў вывучэнні замежных моў, у тым ліку і менш распаўсюджаных.

• Садзейнічаць вывучэнню моў на працягу ўсяго жыцця чалавека ў сувязі з няспыннымі эканамічнымі, культурнымі і сацыяльнымі зменамі ў Еўропе.

Перспектывы:

"Еўрапейскі год моў" вылучае на першы план каштоўнасць моўнай разнастайнасці і надае вялікае значэнне магчымасці дасягнення кожным жыхаром Еўропы неабходнага ўзроўню валодання некалькімі замежнымі мовамі.

47 краін атрымалі запрашэнне ўзяць удзел у Праграме, у тым ліку 41 удзельніца Савета Еўропы (сярод якіх 15 краін, якія ўваходзяць у Еўрапейскі Саюз) і 6 іншых, што падпісалі Канвенцыю Савета Еўропы аб развіцці культуры.

Праграма дае магчымасць для любых ініцыятыў, якія заахвочваюць вывучэнне замежных моў.

Да ведама ўсіх зацікаўленых!

Удзельнікам Праграмы можа стаць кожны, незалежна ад узросту і ладу жыцця.

• Усе жадаючыя змогуць узяць удзел у розных грамадска-культурных мерапрыемствах і конкурсах, закліканых зацікавіць іх у вывучэнні новых моў.

• Прафесіянальным лінгвістам аддаецца асаблівая, ключавая роля ў Праграме, звязаная з даследаваннем новых падыходаў да вывучэння моў і распацоўкі новых метадаў выкладання.

• Метадыстам і распрацоўшчыкам вучэбнага плана будзе прапанавана разгледзець пытанне аб забяспячэнні моўнай адукацыі, у прыватнасці, пытанне аб прадстаўленні большага выбару моў для вывучэння.

• Грамадскія арганізацыі (напрыклад, няўрадавыя) змогуць выкарыстоўваць праграмы Еўрапейскага Года ў сваёй дзейнасці, а таксама спрыяць іх пашырэнню ў сферах свайго ўплыву.

• Журналісты і іншыя прадстаўнікі СМІ, як чакаецца, будуць стымуляваць адкрытыя дыскусіі і садзейнічаць распаўсюджанню інфармацыі аб вывучэнні замежных моў. Яны таксама моцуць прыцягваць грамадскасць да ўдзелу ў Праграме.

• Кампаніі і дабрачынныя фонды запрашаюць стаць фундатарамі і дапамагчы ў правядзенні мерапрыемстваў, прысвечаных Еўрапейскаму году моў, а таксама актыўна садзейнічаць распаўсюджванню Праграмы.

Праграмы і праекты:

• Адкрыццё Еўрапейскага года моў у Швецыі (19-20 лютага 2001 г.)

• Выставы і фестывалі, прысвечаныя мовам, моўныя конкурсы і ўручэнне дыпломаў.

• Еўрапейскі Тыдзень дарослых, якія вывучаюць замежныя мовы (5 – 11 мая) і Еўрапейскі Дзень моў (26 верасня).

• Міжнародная, рэлігійныя і дзяржаўныя канферэнцыі, прысвечаныя моўнай палітыцы.

• Распрацоўка праграм, якія садзейнічаюць вывучэнню моў і падтрымліваюць моўную разнастайнасць (Савет Еўропы: адзіная еўрапейская даведачна-інфармацыйная сістэма і адзіны еўрапейскі пакет даных аб мове; Еўрапейскі Саюз: Дыяланг).

• Правядзенне мерапрыемстваў, скіраваных на распаўсюджванне Еўрапейскай Хартыі на рэлігійныя мовы і мовы нацыянальных меншасцяў.

• Закрыццё Праграмы ў Бельгіі.

З праграмай мерапрыемстваў можна будзе азнаёміцца на сумесным вебсайце Савета Еўропы і Еўрапейскага Саюза.

Прынцып арганізацыі Праграмы:

Савет Еўропы і Еўрапейскі Саюз шчыльна супрацоўнічаюць з нацыянальнымі арганізацыямі-каардынатарамі, створанымі ў кожнай краіне. Яны адказваюць за ажыццяўленне Праграмы на рэлігійным і нацыянальным узроўнях.

Каардынатар падтрымлівае сувязь з Савета Еўропы і Еўрапейскай Камісіяй (для краін, што ўваходзяць у Еўрапейскі Саюз). Спіс каардынатараў можна знайсці на вебсайце.

Рэгіёны, гарады, няўрадавыя арганізацыі, установы ды інш. адзначаць гэтую падзею, арганізаваўшы шэраг мерапрыемстваў.

Дзе атрымаць інфармацыю?

Савет Еўропы і Еўрапейскі Саюз сумесна распрацавалі пакет неабходнай інфармацыі.

Новыя звесткі аб правядзенні Праграмы як на Еўрапейскім, так і на нацыянальным узроўні, можна будзе атрымаць на старонцы ў Internet (http: // www.eurolang. 2001. org.

Таксама будуць прапанаваны даведачная інфармацыя, расклад мерапрыемстваў і шэраг забаўляльных інтэрактыўных матэрыялаў.

Падрабязную інфармацыю можна атрымаць непасрэдна ў Савеце Еўропы.

НАШАМУ СЯБРУ – 60

Уладзімір Каліберда – наш самы сталы, самы шчыры і адданы сябар ТБМ ад моманту яго ўтварэння.

Нястомная, самаадданая і зусім, на першы погляд, незаўважная праца з людзьмі, з беларусамі, якую вядзе шаноўны сп. Уладзімір, дае плён, што не дазваляе варожым сілам канчаткова знішчыць у нас нашу мову, нашу самапавагу.

Ужо сам па сабе той факт, што ёсць, жывуць такія людзі, як сп. Уладзімір, Боскі дар нашай Радзіме.

На здзіўленне ўсяму свету і, найперш, расейскім акупантам, дзвесце год гвалту над беларусамі не даюць пажаданага для іх выніку. Жыве Беларусь, жыве душа народа – мова, жыве гонар чалавечы.

Бо жывуць на нашай Беларусі такія людзі, як шаноўны спадар Уладзімір Каліберда.

Мы, Рада ТБМ Кастрычніцкага раёну г. Менску зычым нашаму сябру, з Божай ласкі, моцнага здароўя, плёну нашай агульнай працы на карысць Бацькаўшчыны.

Віншуючы з паўналеццем сп. Уладзіміра – пажыццёвага паляўнічага, ад шчырага сэрца жадаем:

Няхай не бяднее паляўнічая фаўна Роднага краю.

Няхай Бог дае моцныя ногі, востры зрок, цвёрдую руку, трапны стрэл і паляўнічае шчасце.

Рада ТБМ Кастрычніцкага р-ну г. Менску.
Старшыня Рады Ян Грыб.

МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ | **МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

Праспект Машэрава, 11, 220004, г. Мінск
Тэлефон (017) 223 75 74, 223 71 76
Тэлефакс (017) 223 90 45

Проспект Машерова, 11, 220004, г. Минск
Телефон (017) 223 75 74, 223 71 76
Телефакс (017) 223 90 45

01.12.2000 г. № 05-06 / 5650
на № 713 ад 28.10.2000 г.

Старшыні Грамадскага аб'яднання
"Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны" Трусаву А. А.

Аб прапановах па святкаванні 125-ых угодкаў з дня нараджэння Алаізы Пашкевіч (Цёткі)

У адпаведнасці з даручэннем Савета Міністраў Міністэрствам культуры сумесна з Нацыянальнай Акадэміяй навук Беларусі, Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па друку і Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь падрыхтаваны праект Плану мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да святкавання 125-ых угодкаў з дня нараджэння слыннай беларускай паэткі Алаізы Пашкевіч (Цёткі). Зараз праект накіраваны на ўзгадненне ў Мінгарвыканкаме і Мінсувязі. Пасля гэтага згаданы праект будзе перададзены на разгляд Ураду.

Што датычыць абвяшчэння наступнага году годам Алаізы Пашкевіч, то дадзенае пытанне Грамадскім аб'яднаннем павінна было вырашыцца з Міністэрствам замежных спраў яшчэ ў першай палове бягучага года. Рашэнні па такіх пытаннях прымаюцца на ўзроўні ЮНЕСКА толькі па папярэдніх заяўках ад краін.

Намеснік Міністра В. К. Гедройц.

ПРАЗ СМУГУ СТАГОДДЗЯЎ

Мастакі творчай суполкі "Пагоня" адзначылі дзвюма адметнымі выставамі, з'яднанымі адным назовам "Праз смугу стагоддзяў", святыя для Беларусі даты – 80-ыя ўгодкі Слуцкага збройнага чыну ды 650-годдзе ад дня народзінаў Вітаўта Вялікага.

Вобраз легендарнага князя ўвасоблены на выставе ў жывапісных палотнах Аляксея Марачкіна і Алеся Пушкіна, графічных аркушах Яўгена Куліка і Міколы Купавы, скульптара Алеся Шатэрніка. Глядзіш на велічную постаць гэтага гаспадара зямлі беларускай і міжволі ўзгадваюцца радкі Міколы Гусоўскага з "Песні пра зубра":

Княжанне Вітаўта лічаць усе летапісцы
Росквітам княства Літоўскага,
нашага краю,
І называлі той век залатым...
.... дзяржаўца
Перад багаццем
і шчасцем зямным пастаянна
Ставіў багацце духоўнае – злата дзяржавы.

Выдатны палітык і дыпламат, ён смела і рашуча, не шкадуючы жыцця, бараніў сваю зямлю ад чужынцаў і ўпершыню аб'яднаў у адзіную дзяржаву ўсе беларускія землі ў этнаграфічных межах. Да таго ж князь Вітаўт быў надзвычай адукаванаю асобай і сапраўдным найвялікшым нашым продкам – ведаў шмат моў, але ў жыцці карыстаўся мовай сваіх бацькоў і сваёй дзяржавы – беларускай...

Ва ўрачыстым адкрыцці выставы акрамя згаданых мастакоў бралі ўдзел гісторыкі Алег Трусаў, Сяргей Тарасаў, Мікола Крывальцэвіч, а таксама пісьменніца Вольга Іпатава. Акрамя прамоў гучалі старажытныя спевы і музыка. Цікавы факт. Старажытны гімн "Багародзіца", з якім нашыя ваяры ішлі калісьці на змаганне з чужынцамі, амаль ніхто з прысутных раней не ведаў і, што ўжо цалкам зразумела, ніколі не чуў.

Так атрымалася, што і думкі прамоўцы, як і назоў самой выставы, сягалі "праз смугу стагоддзяў" – ад часоў Вітаўта Вялікага да змагання за волю слаўных случчакоў у 1920-ым, ад перамогі нашых продкаў пад Грунвальдам да дзён сённяшніх, калі мы ўшаноўваем памяць сучаснага ваяра, сапраўднага рыцара "зямлі пад белымі крыламі" Уладзіміра Караткевіча.

Мастакі, што прысвяцілі свае творы Слуцкаму збройнаму чыну і спрычыніліся да выставы, не аднойчы вандравалі па мясцінах, палітых крывёю змагароў за незалежнасць нашай Бацькаўшчыны. Таму і ўражваюць сваёй праўдай і шчырасцю, эмацыйнай лучнасцю з даўно мінулай падзеяй графічныя аркушы Яўгена Шатохіна, Віктара Сташчанюка і Уладзіміра Васюка, краявіды Алеся Шатэрніка і Аляксандра Родзіна, яскравыя ў змесце і даканалыя ў форме плакаты Уладзіміра Крукоўскага, партрэт слуцкага змагара Уладзіміра Пракулевіча з-пад пэндзля Уладзіміра Сулкоўскага, жывапіснае палатно Віктара Маркаўца, дзе абарваны звон сваёй глухою нематой нібы імкнецца абудзіць нашы сэрцы і душы ад сучаснага летаргічнага сну...

І чарговым разам здзіўляе і абурае той факт, што цягам усяго часу незалежнасці Беларусі такія значныя для нашай краіны даты адзначаюцца выключна з ініцыятывы грамадскіх арганізацыяў альбо асобных грамадзян. Мабыць, толькі ім адным і дарагая гісторыя сваёй Радзімы, далёкая і блізкая, ім адным баліць за Беларусь, тую, што была, і тую, што сёння. Калі Вы з гэтага ліку, то звітайце на выставу ў галерэі Экалагічнага цэнтру (вул. Макаёнка, 8) і дакраніцеся да сваёй гісторыі, слаўнай і трагічнай, адчуйце яе подых, каб сябе адчуваць Чалавекам!

Ірына Ляксеева,
Яна Дроздзіч.

Севастопаль беларускі

1. Севастопальскае таварыства беларусаў імя Максіма Багдановіча "Пагоня" адзначыла 160-годдзе вядомага вучонага біёлага Аляксандра Ануфрыевіча Кавалеўскага – ураджэнца Віцебскай губерні.

Аляксандр Кавалеўскі заснаваў Севастопальскі інстытут біялогіі паўднёвых мораў, які названы яго імем. Будынак інстытута і акварыюм пабудаваны з яго непасрэдным удзелам. Супрацоўнікі інстытута гасцінна адчынілі дзверы сябрам беларускага таварыства, расказалі пра навуковую дзейнасць славутага земляка, пазнаёмілі з яго працамі, паказалі акварыюм. Старшыні таварыства Валерыю Барташу былі ўручаны ксеракопіі дакументаў пра дзейнасць Аляксандра Кавалеўскага для ўручэння Міжнароднай Асацыяцыі Беларусістаў у горадзе Менску.

Старыя ялцінскія могілкі Крысціна і Злат Марачкіны каля магілы Максіма Багдановіча

2. Сябры Севастопальскага таварыства беларусаў імя Максіма Багдановіча "Пагоня" здзейснілі ўзыходжанне да крушняў (руінаў) фартэцы ў Балаклаве, апетымі ў санеце Адама Міцкевіча "Крушні замка ў Балаклаве". Каля вежаў замка былі прачытаны вершы паэта, які памёр 145 гадоў назад у Канстанцінопалі з мараю пра свабоду Радзімы. На вяршыні гары быў устаноўлены бел-чырвона-белы сцяг.

3. Севастопальскае таварыства беларусаў імя Максіма Багдановіча "Пагоня" прыняло актыўны ўдзел у мітынгу памяці ахвяраў галадамору і палітычных рэпрэсіяў на Украіне. Згодна з Указам прэзідэнта Украіны ад гэтага часу кожная чацвёртая субота лістапада адзначаецца, як Дзень памяці ахвяраў галадамору і палітычных рэпрэсій на Украіне. У мітынгу прынялі ўдзел украінскія, крымскататарскія грамадскія арганізацыі і расейская грамадская арганізацыя "Народнапрацоўны Саюз". Прынята рэзалюцыя пра перайменаванне вуліцаў горада, якія носяць імёны камуністычных дзеячоў.

4. Ад Казарскага да "Наварасійска"

"Дзяды" – дзень Памяці прашчураў – адзначыла севастопальскае таварыства беларусаў імя Максіма Багдановіча "Пагоня ("Бацькаўшчына"). Удзельнікі шэсця прайшлі ад будынка царквы Святога архістраціга Міхаіла да помніка Аляксандру Казарскаму. Да помніка быў прывезены трохтонны адміралцейскі якар, падараваны Чарнаморскім флотам Расеі беларускаму гораду Дуброўна, дзе нарадзіўся Казарскі.

Адбылася цырымонія провадаў якара на Беларусь. Тут высупілі прадстаўнікі украінскага таварыства "Просвіта" (аналаг ТБМ), Фонду імя Г. Чаркашына, клубу аматараў гісторыі горада і флоту, Саюзу ўкраінак. Закончылася шэсце беларусаў на брацкіх могілках, дзе каля помніка маракам лінкора "Наварасійск" былі зачытаны імёны 29 маракоў, набраных на лінкор з Беларусі, адслужана імша, ускладзены кветкі. Ад імя беларускага таварыства, усіх севастопальцаў было накіравана спачуванне ў Беларусь родным і блізкім загінуўшых 45 гадоў назад у момант выбуху на караблі.

Севастопальскае таварыства беларусаў імя Максіма Багдановіча "Пагоня". 28 кастрычніка 2000 года. Дзяды.

Уладзімір Содаль

НАВУКА,

АБО ЯК Я АДСВЯТКАВАЎ СТОГАДОВЫ ЮБІЛЕЙ РОДНАЙ ШКОЛЫ

(не скарга, а споведзь)

Пра тое, што нашай школе ў двухтысячным годзе збудзецца сто гадоў, я ведаў загадзя і загадзя рыхтаваўся да гэтага шаноўнага юбілею. Збіраў звесткі пра настаўнікаў розных гадоў, пра гісторыю школы. Пра тое, якой была наша школа ў 1927-1930 гадах, шмат чаго мне расказвала мама і блізкія. Не прапускаў нагоды распытацца пра школу і ў іншых яе выхаванцаў. Вельмі цікавыя звесткі я меў і пра школу 1941-1944 гадоў. Якой была наша школа ў 1945-1955 гадах я ведаў сам, бо якраз гэтай парой вучыўся ў ёй. Пра ўсё гэта збіраўся расказаць на свяце школы. Але мінаў верасень 2000 года, а пра юбілей школы ніхто не заікаўся. Падумалася, што гэта была толькі мроя, што ніякага юбілею не будзе. І, раптам, за тыдзень ці болей прыходзіць запросіна на юбілей. Захваляваўся, затурбаваўся, затрывожыўся. Нішто не лезла ў галаву, нікуды не ехалася. Думалася толькі пра юбілей, пра сустрэчу з роднымі мясцінамі, з колішнімі сябрамі, з цяперашнімі вучнямі. Асабліва хацелася сустрэцца з дзяўчынкамі, што карэспандуюць з "Раніцай". Доўга думаў і пра тое, як мне дабрацца. На цягніку ехаць не вельмі хацелася: нездаровілася, дый камандзіроўку, як гэта было даўней, мне ніхто не даў. І тэхнікі тэлевізійнай не атрымаў. Былі моманты адчаю, дэпрэсіі, расчаравання. Хацелася на ўсё махнуць рукою і жыць у звычайным сваім рэжыме. Але разумеў: не паеду – буду шкадаваць усё жыццё. Буду пакутаваць, што не паехаў. З сваімі трывогамі, сумненнямі падзяліўся з сынам. Той падбадзёрыў і сказаў: "Не бядуй, тата! Сядзем і паедзем! Я завязу, не турбуйся. Мне гэта таксама цікава. Я ж не адно лета правёў у Мормалі... Там і мае карані..."і мы паехалі: я, выпускнік 1955 года, сын, нявестка і мая мама. Яна ж таксама тры зімы вучылася ў Мормальскай школе, была яе выхаванка. І ёй было цікава сустрэцца з сваімі аднавяскоўцамі, равесніцамі, таварышкамі. Усяго дзве з паловай гадзіны хуткай, з камфортам язды – і мы ў Мормалі. А здавалася мне, што мой той Мормаль бог ведае дзе. Гэта склаўся стэрэатып з часу паездак на цягніку. А вось на машыне больш як двухсоткіламетровую адлегласць адолелі ўсяго за дзве з паловай гадзіны.

Роўна а дванаццацтай гадзіне дня мы былі на падворку Мормальскай школы. Якраз гэтай парою празвінеў школьны званок, які абвяшчаў аб пачатку ўрачыстасці. Люду сабралася, як на фэст. Тут былі вучні ўсіх пакаленняў. Не ведалася, з кім першым павітацца, з кім загаварыць. Не ўсе пазнаваліся. Я пакінуў роднае мястэчка больш за сорак гадоў таму. Тым не менш якісь душэўны зрух на абліччы таго ці іншага земляка – і ты пазнаеш: "Павел?! Коля!? Ніна?!" – на душы ўзрушана хораша. Але адчуваеш: за гэтым пазнаннем вялікі прамежак часу. А за імі невядомасць, як хто пражыў гэтыя гады...

Але вось ужо пачалася ўрачыстасць з нагоды сотага юбілею школы. Зала паўнюткая. Сярод ганаровых гасцей сам міністр асветы Васіль Стражаў, старшыня Дзяржаўнага Камітэту Народнага Кантролю Анатоль Тозік. Ён выхаванец гэтай школы. Абодва сказалі кожны сваё слоўка прыгожа і па-беларуску. Пазнаю сярод іншых Ігара Карабанава, аўтара шматлікіх падручнікаў для школ. Пазнаю сваіх настаўнікаў – Міхала Варанкова, Пятра Шабеку... А на сцэне юная мормальчанка Тацццяна. Яна вядзе ўрачыстую вечарыну, таксама па-беларуску, пяшчотна і шчыра. Больш за тры гадзіны доўжылася ўрачыстасць. А пасля было застолле – асобна для дзяцей і асобна для гасцей. Здавалася, нічога змрочнага, самотлівага, пакутлівага мяне не чакала ў той дзень, апрача шчаслівай узрушаннасці, радасці. Думалася: сёння ўвесь дзень школе, а заўтра – лес, грыбы, сустрэча з землякамі. Меркаваў на другі дзень спаткацца з Лізаветай Гладкай, жонкаю настаўніка Максіма Гладкага, які, прайшоўшы ўсю вайну, загінуў ля ганку свайго новага збудавання дома. Чакала мяне на другі дзень і цётка Мар'я Свістунова. Яна мне абяцала наспяваць жменю найцікавых даўнейшых песняў. Планаваў я на другі дзень спаткацца і з сваімі аднагодкамі, равеснікамі, каб запісаць іхнія ўспаміны, як каму з іх запомнілася апошняя вайна. Але ўсяго гэтага мне не давялося здзейсніць. Дзесь а гадзіне дзясятай вечара вырашылі, што пара і адпачыць і загнаць машыну ў той двор, дзе нам ветліва прапанавалі пераначаваць. Але не праехалі мы мо і сотні метраў, як адкуль ні вазьміся з вясковай цемры, як з засады вынырнула машына і ўключыла мігалку. Машыну я бачыў, але мігалку не зауважыў, яе заўважыў сын і паслухмяна спыніў сваё аўто. А мог і не спыняць, а чаму – зразумееце далей. Якраз мы праехалі масток праз нашу Мормальскую рачулку Язнач, ці інакш, Малгу. Гэтая мясціна ў Мормалі бязлюдная, незаселеная. І вось тут усё пачалося. За некалькі хвілін усе мы зрабіліся злачынцамі ды не абы-якімі, а тымі, што зрывалі пагоны з міліцыі, нагрудныя знакі, хацелі пабіць вокны ў машыне, мацюкаліся, зневажалі прэзідэнта... Ну, але пра ўсё парадку...

Не гэтак даўно мы апублікавалі нарыс Уладзіміра Содаля "Мова маёй вёскі", прысвечаны сотай гадавіне ягонай роднай школы. Не ведаў тады аўтар нарысу, што яго чакае на юбілеі, як яму родная Жлобіншчына аддзячыць за гэта.

Пасля таго, як наша машына спынілася, падышоў прапаршчык і папрасіў дакументы. З дакументамі ў нас усё было ў парадку. Тады той жа прапаршчык папрасіў адчыніць багажнік. І ў гэтым яго воля была выканана. Наступнае яго пытанне было:

-А як з самаадчуваннем?

На што адказаў я:

-Мы вяртаемся з стогадовага юбілею школы. Вядома, з гэтай нагоды былі на абедзе... А вось зараз гонім машыну ў намоўлены двор на начлег. Гэта недалёка – яшчэ метраў дзвесце-трыста. І калі нам выпала такая нечаканая сустрэча, то будзьце ласкавыя – сядзьце хто з вас за руль, калі лічыце, што мы самі нездольныя даехаць, і адвязіце нас для начлегу, і на гэтым увесь наш канфлікт будзе вырашаны, а ваша паслуга будзе аплочана згодна з дзеючым дзяржаўным тарыфам.

Аднак гэтыя мае словы не былі пачутыя, і майму сыну прапанавалі сесці ў машыну, на якой еxаў патруль. Аднак сын запярэчыў:

-Я ў вашу машыну садзіцца не буду: на ёй няма ніякіх апазнавальных міліцэйскіх знакаў. Гэта прыватная машына, і я не ведаю, хто вы і куды вы мяне павязеце і што вы з мною зробіце.

У машыне, якая спыніла нас, апрача аднаго міліцэйскага, сядзеў цывільны і моўчкі назіраў за нашым спектаклем... Мо таму, што ўсе яны былі незнаёмыя, то падаліся людзьмі падазронымі, выклікалі насцярожанасць...

Тады міліцэйскія паказалі свае пасведчанні. Але гэта нас не вельмі пераканала: колькі хочаш і ў міліцэйскіх формах, і з пасведчаннямі ўчынена злачынстваў. Мы пра гэта чуем, чытаем, бачым. І гэтую насцярожанасць з нас ніхто і ніколі не здымае, пакуль і сярод міліцэйскіх, і сярод апранутых пад іх будуць чыніцца злачынствы.

Сын прапанаваў весці перамовы па-за машынай. Аднак жа ўсё ж сеў. Вядома, ён быў разгублены, як усе мы, збянтэжаныя. Ніхто з нас не думаў, што гэтак для нас закончыцца святкаванне юбілею школы. Мы дзесьці спадзяваліся на паразуменне: як-ніяк мы госці, запрошаныя госці і нікуды не едзем: вось толькі паставім машыну ў двор і ляжам адпачываць. Але нашы, нечаканыя сярод цемры, апекуны настойвалі на складанні пратаколу. Сын мардузіў, спрабаваў адпрасіцца ці неяк інакш уладзіць нечаканы канфлікт. Не памятаю як – я быў у шоку – імгненна абвастрыўся гіпертанічны крыз, сын выкараскаўся з машыны і стаў побач з ёй. У гэты момант раздаўся загад: "Хопіць з ім важдацца, надзець наручнікі." І сына майго, як мне здаецца, памяркоўнага, рахманага, пачалі распінаць на капоце, гнуць, а затым і піхаць у машыну...

Мяне гэтак пакуль яшчэ не распіналі, не піхалі. Але я адчуваю, якое прыніжэнне перажывае чалавек, не разбойнік і не бандыт, але з якога імгненна робяць злачынцу. Ці ў такім стане чалавек здольны нармальна сябе паводзіць і натуральна думаць?

А як павінен адчуваць сябе бацька, на вачах якога гэта ўсё робіцца? Я адзінае што зрабіў – таксама працягнуў свае рукі і сказаў:

-Бярыце і мяне ў кайданы.

На мае рукі кайданы ніхто не наклаў. Мне сказалі, што я тут ні пры чым, што я магу спакойна ісці і спаць! У мяне тут жа вырвалася: "Хто ж гэта можа пасля ўсяго гэтага спакойна спаць?!"

На мой кліч ніхто нічога не адказаў. Але я зразумеў, што мы ўжо ўсе ператвараемся ў злачынцаў, і я запатрабаваў у Марата, каб ён падпісаў пратакол. Той адказаў: "Падпішу, але не такі, які яны хочуць, а такі, як усё было на самой справе". Гэта, мусіць, канчаткова вывела з сябе міліцэйскіх, і яны сына ўжо ў кайданах на руках піхалі ў машыну. Але тут актывізавалася нявестка. Яна пакуль стаяла збоку і толькі кідала рэплікі і ўсё дбала пра мяне, казала: "Перад вамі стаіць шаноўны чалавек, пісьменнік, даследчык, ваш госць... Ён жыве ў пастаянным ціску. У яго зараз не менш за 240 на 120..." Але ўсе гэтыя яе кленчы не былі пачутыя. Раздаўся загад везці Марата на Жлобін. І тут нявестка неяк падлаўчылася і ўскочыла, хоць яе і адпіхвалі, у міліцэйскую прыватную машыну: "Калі ж мяне там не будзе, яго паб'юць, скалечаць, адаб'юць ныркі і лёгкія!" Яе спрабавалі вываляць як-небудзь з машыны, але гэтая валтузня, калі б міліцэйскія праявілі больш энтузіязму, магла скончыцца якімсь калецтвам, і яны махнулі на яе рукой: "Хай едзе!" Гэтак, утрамбаваўшы салон прыватнай машыны, з маім сынам і нявесткай, узялі кірунак з Мормаля на Жлобін. Развярнуліся і паехалі ўсё далей і далей ад нашага месца адпачынку. Сведкамі гэтай нашай валтузні былі якісь дзве мормальскія вульгарныя дзяўчыны, якія ішлі з Задзярэўкі. Убачыўшы гэтую нашу тузаніну, адна з іх сказала: "Што вы ім байкі расказвайце! Дайце ім пятнаццаць-дваццаць баксаў, і яны ад вас адчэпяцца..." Міліцэйскаму гэтая рэпліка не спадабалася, і ён трохі прыпужнуў іх:

-Идите, идите! Не мешайте работать!

А між тым, дзяўчаты тыя мацюкаліся на чым свет стаіць. Вось зручны момант спыніць і за "нецэнзурную брань" аштрафаваць. Ну, але хлопцы былі занятыя больш важнымі злачынцамі. Нас везлі на дзвюх машынах: на першай, прыватнай міліцэйскай, сына і нявестку, на нашай еxаў я і прапаршчык Марозаў. Да мяне ён быў ветлівы і карэктны. Размаўлялі на розныя тэмы. Гаварылі і пра тое, што сёння здарылася. Але карэктнасць была адносная. На мае рукі кайданы ніхто не наклаў: мусіць жа ён разумеў, што я перажываю, што я мушу перажываць усё тое, што гэтак ні з таго, ні з сяго нечакана раскруцілася між намі. Гаварылі мірна, але гаворка была якаясь тупіковая. Я спрабаваў скіраваць яе на якую-небудзь станоўчую развязку, але машына, разразаючы цемру, везла нас у Жлобінскі пастарунак. Шчыра прызнаюся: хваляваўся, усё сачыў за пярэдняй машынай. А раптам гэта не міліцэйскія і дзе-небудзь ужо выкінулі сына і нявестку з машыны. І гэтае самае зробяць праз нейкі час са мною. Паўтаруся: шмат такога чуў і чытаў. Але, хвала Богу, ехалі спакойна і гутарылі мірна, як даўнія знаёмыя. Але ж, мірна то мірна. Але чаму ж такое напружанне? Няўжо ў нашай сітуацыі не было іншага вырашэння, як кайданы, дастаўка ў пастарунак, а не да гаспадыні, якая ласкава чакала нас. Да яе двара было метраў трыста-чатырыста. Да Жлобіна ж кіламетраў дваццаць...

Ну, але, гэта мне здавалася, што так было б лепей. Нашы ж ахоўнікі парадку думалі трошкі інакш.

Вось мы ўжо пераезд праз чыгунку пераехалі. Павярнулі направа. Праз нейкі час параўняліся з вёскай Залужжа ці, інакш, Аляксандроў. Між волі з гэтай нагоды прыгадалася зіма 1943 года. Нас, мормальцаў немцы павыганялі з нашых бліндажоў і пагналі сярод ночы ў цемру, у невядомасць. Мне тады было гадкоў шэсць. Аляксандроў была першая вёска, дзе мы правялі рэштку трывожнай, і магло стацца, апошняй ночы. І вось зноў цемра і невядомасць, на гэты раз пасля свята школы. І мне ўжо не шэсць, а шэсцьдзесят тры. Тады гналі пад руляй вінтоўкі ды аўтаматаў, а зараз... Цяпер аднаго з нас, з нашай сям'і, "аздобілі" кайданамі на руках, як самага адпетага злачынцу. Крыўдна і горка! Асабліва, калі ты госць, калі ты нікуды не збіраўся ехаць, калі ты збіраўся адпачыць, каб заўтрашні дзень пачаць з сустрэч з землякамі і не проста так, дзеля настальгіі, з-за настальгіі, а дзеля карысці сваіх землякоў, дзеля летапісу краю. Я ўжо згадваў, якія ў нас былі планы на другі дзень пабыўкі. Але нашым планам не наканавана было здзейсніцца.

(Заканчэнне ў наступным нумары.)

Наша слова № 49(486) 13 СНЕЖНЯ 2000 г. Вострая брама 5

Аляксей Саламонаў,
доктар тэхнічных навук, прафесар

ДУМКІ ПРА БЕЛАРУСКІ НАРОД І ЯГО ЗАДАЧУ Ў РОЗНЫХ СТАНАХ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСТВА

1. Што думае пра тое сам прэзідэнт Беларусі?

Па яго глыбіннаму перакананню і на думку аддадзенай яму прыслугі ягонае задача ў тым, каб напаіць нас, абы як дахам накрыць, накарміць і абагрэць. Адназначае вынікае з усіх яго бясконцых выказванняў паўсюдна. А каб працсй здзейсніць тое, ён з усіх сіл штурхае Беларусь у ненасытную пашчу Расеі пад злачынна хлусьлівыя спевы аб стварэнні адзінай самастойнай дзяржавы, у якой быццам будзе таксама дзве поўнасцю самастойныя дзяржавы: Беларусь і Расея пад яго непасрэдным началам. Але ж, па-першае, беларускі народ – не хатняя жывёла А.Р. Лукашэнкі, бо створаны Богам з іншай мэтай. А, па-другое, такая адзіная дзяржава – бязглуздзіца. Там мы хутка ператворымся ў абслугу "вялікага і магучага" рускага народа.

2. Меркаванне апазіцыі пра гэтую задачу

Колькі б мы ні аналізавалі апошнія апазіцыйныя выказванні, колькі б ні чыталі артыкулы самых апазіцыйных газет, пэўных, канкрэтных адказаў на пастаўленае ў загалоўку пытанне знайсці там практычна немагчыма. Бо іх там проста няма. Пакажам тое, разглядаючы канкрэтныя прыклады.

У артыкуле "Беларускі вопыт байкотаў фальшывых выбараў" ("Народная воля" ад 31 кастрычніка 2000 г.) аднаго з вядучых лідэраў апазіцыі-прафесара Хадыкі Ю.В. у якасці той задачы апошняга часу называецца "змаганне за ўладу". Тое ж самае, але ўжо на працяглы час, я знайшоў у інтэрвію Міхаіла Чыгіра – у тым жа нумары "Народнай волі". Аднак улада сама па сабе бывае рознай і можа мець розныя мэты і, нават, супрацьлеглыя вынікі (напрыклад, у Рузвельта і Сталіна, Чэрчыля і Гітлера, Садама Хусейна і Маргарэт Тэтчар, Станіслава Шушкевіча і Аляксандра Лукашэнкі). Разгарнуўшы гэтую ж газету за 4 кастрычніка, я вельмі пільна ўглядаўся ў артыкул А. Старыкевіча – другога "вядучага лідэра апазіцыі". Толькі там таксама не знайшоў шуканага. Бо ўхваленне "Акта незалежнасці", прынятага "Усебеларускім з'ездам" напярэдадні – далёка не галоўнае (хоць і важкае). Таму што, напрыклад, фашысцкая Германія была больш чым незалежнай. Аднак гэта не перашкодзіла ёй штурхаць самую сябе на самазнішчэнне ў сусветнай крывавай бойцы. Адносна артыкула "Без роднай мовы не адчуеш сябе чалавекам" ("Народная воля" ад 18.10.2000г.) можна сказаць, што руская мова паўсюдна панавала ў Расеі і СССР, а нямецкая – у той жа фашысцкай Германіі. Але ад гэтага названыя дзяржавы не перасталі быць драпежнымі. Апроч таго можна прывесці нямала гістарычных прыкладаў, калі знікалі дзяржавы і нават народы, заснаваныя на сваёй роднай мове.

З артыкула Васіля Якавенкі ("Ці будзе ў Беларусі створаны народны фронт" ("Народная воля" за 28.10.2000г.) вынікае, што зараз галоўная задача для беларускага народа заключаецца ў стварэнні "Беларускага патрыятычнага фронту" (або руху), які можна таксама называць "Беларускім патрыятычным фронтам" (або рухам). Але куды прывёў Германію адзіны фашысцкі патрыятычны фронт, напрыклад, відома. Можна сказаць: адзначаныя франты непараўнальныя. Аднак любы "фронт" без акрэсленай мэтавай задачы можа прывесці куды заўгодна.

Нічога для адказу на пастаўленае ў загалоўку артыкула пытанне не знайшоў я і ў аб'ёмным артыкуле Зянона Пазняка "Камунізм як форма рускага імперыялізму" ("Народная воля" ад 15.09.2000г.), бо гэтыя выказванні з мноствам паўтораў ужо проста не ўспрымаюцца. Да таго ж – камунізмам там і не пахне.

Ну, думалася, знайду шуканы адказ у Сяродзіча І.П., як вядучага апазіцыйнага журналіста. Толькі ў якасці галоўнага там знайшоў такое захапленне: "Калі б быў выкарыстаны шведскі вопыт" і "дзесяткі тысяч асуджаных выйшлі ў нас на волю для адбыцця тэрміну пакарання не ў турме, а ... пад хатнім наглядам", "колькі б было сэканомлена дзяржаўных грошай, наколькі б палепшыліся ўмовы ўтрымання ў турмах астатніх асуджаных" ("Народная воля" ад 4.10.2000 г.). Толькі так і хочацца сказаць Іосіфу Паўлавічу, што па-першае, сучасная Беларусь – далёка не сучасная Швецыя, што прыйшла яна да сучаснага стану праз ВЕЛЬМІ ЖОРСТКІЯ ВЫКАРЧОЎВАННІ ЗЛАЧЫНСТВА. А, па-другое, калі пашырыць тыя захапленні, то любую дзяржаву можна давесці да абсурду праз імкненні дагадзіць злачынцам. У нас, напрыклад, выпушчаныя з турмаў дзесяткі тысяч зняволеных (вядома не такіх як Старавойтаў або Лявонаў) праз год-два падрыхтуюць сабе замену ў сотнях тысяч экзэмпляраў. Бо знаходзяцца там зараз у асноўным оберзладзеі, рабаўнікі, бандыты, забойцы і гвалтаўнікі. І калі не выхаваць іх, або не зламаць іх злачынную сутнасць, то яны проста ператвораць грамадства ў табун нелюдзяў.

У разгляданых адносінах здзіўляе мяне і доктар філасофскіх навук, прафесар Вячаслаў Оргіш, які ў цэлым у сваіх карысных, але ў пэўнай ступені заблытаных артыкулах простае відавочнае здатны ўскладніць да звышпраблем, а самае складанае спрасціць. Так, у артыкуле "Приговор привести в исполнение" ("Народная воля" ад 2 лістапада 2000 года) галоўным лічыць "борьбу за возвращение в Беларусь демократии...". Толькі пры такім спрошчанні беларускіх праблем трэба ўспомніць, што менавіта дэмакратыя прывяла да ўлады Гітлера ў Германіі і Пуціна ў Расеі. Абагульнена нельга згадзіцца і з ягонай фразай: "дела в экономике". Бо, напрыклад, на Украіне жывуць не лепей, чым у нас. Але ў цэлым сваім прэзідэнтам Кучмам там задаволены. Таму што чалавечае ў людзях стварае не эканоміка, а іх свядо-масць з улікам абставін. Адпаведна, чым вышэй сукупная свядомасць грамадства, тым параўнальна хутчэй і лепей яно ўздыме сваё эканамічнае становішча. Цемрашалы ж, змешчаныя нават у райскія ўмовы з пазалочанымі палацамі, у рэшце рэшт апаганяць, прап'юць іх і зноў вернуцца ў жабрацкі стан.

3. Погляд на гэтую задачу сучасных каранаваных пісьменнікаў Беларусі

Не знайшоўшы адказаў на пастаўленае пытанне ў галоўнай апазіцыйнай газеце Беларусі, я звярнуўся ў "Комсомольскую правду" і "Труд" в Беларуси", якія маюць прэтэнзіі на павышаную інтэлектуальнасць. У першай з названых газет (ад 20.10.200г.) знайшоў артыкул надзвычай галоўнага пісьменніка Беларусі Уладзіміра Някляева, у якога "любовь к Беларуси как... к живому существу, которое надо сберегать, о котором надо ежедневно думать" (стр.14, артыкул "Владимир Некляев думает про Беларусь"). Гэта вельмі добра, хоць і па-руску напісана, відаць, таму, што "Комсомольская правда в Беларуси" беларускафобная ў моўных адносінах ва ўласна карысных мэтах. Толькі галоўнае для Беларусі шаноўны Уладзімір сфармуляваў наступным чынам: "Вот если бы ... белорусы рождались, абсолютно об этом не задумываясь, и жили бы белорусами, тоже абсолютно не помышляя об этом, тогда бы и образовалась та сказочная Беларусь, о которой мы все сегодня столько говорим и читаем". Толькі ж, зыходзячы з рэалій існасці, пры ўсёй павазе да Уладзіміра Пракопавіча вымушаны сказаць яму наступнае.

- Чалавек любой этнічнасці і нават звышгеніяльнасці не можа "рождаться задумываясь" ці не задумываясь наогул, а тым больш – аб сваёй этнічнасці, якую часта называюць нацыянальнасцю. Бо яшчэ не існая істота не можа планаваць – пазбаўлена рабіць штосьці, а тым больш – ствараць.

- Калі "жить белорусом, тоже абсолютно не помышляя об этом", гэта значыць не думаючы аб лёсе роду беларускага, то ён проста знікне. І невядома каму тое шчасце, аб якім піша Уладзімір Пракопавіч, дастанецца. Аб пагрозе такога поўнага знікнення кажуць наступныя лічбы: "Калі ў 1997-1998 навучальным годзе ў першых класах Менска вучылася на беларускай мове яшчэ 7,3 працэнты дзяцей ад агульнай колькасці першакласнікаў, то ў 1998-1999 годзе гэты паказчык зменшыўся ўжо да 4,86 працэнта... І ўжо зусім страшэнна малая лічба (усяго 108!) беларускамоўных выпускнікоў 11 класаў. І гэта на 2-х мільённую сталіцу, дзе каля 80 працэнтаў грамадзян – беларусы". (Саламонаў А.А. "Этнацыд беларусаў нарастае" – у навуковым зборніку "Аняменне", Вільня. "Cudas". 2000г., стар.181). У дадатак да сказанага ўлічым, што ў выпускнікоў школ Беларусі цалкам адсутнічае перспектыва працягу беларускамоўнага навучання ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах, мова поўнасцю выцясняецца з грамадскага ўжытку. Яна становіцца зусім непатрэбнай у нашай радзіме. Калі так працягнецца (пагроза чаму рэальная), то праз 1-2 пакаленні беларусаў, як этнасу, не стане зусім. У выніку з цэльнага, непарыўнага ланцуга агульначалавечай супольнасці выпадзе непаўторнае, самабытнае 12-мільённае (тых хто ў свеце адносіць сябе да беларусаў) звяно беларускага этнасу. Чалавецтва збяднее ад гэтага. Бо Бог не выпадкова стварыў разнастайныя этнасы: А каб праз добразычлівае ўзаемадзеянне тых рознасцяў забяспечыць умовы для безупыннага развіцця ўсяго чалавецтва. Таму КАРАВУЛ трэба крычаць на ўвесь боскі свет, SOS ратуйце!!! Пасылаць УСЯМУ ЛЮДУ, а "не жить белорусом, не помышляя об этом" да чаго заве Уладзімір Някляеў, пакінуўшы нас сам на сам з сатанічна-знішчальным наступам на род БЕЛАРУСКІ.

Яшчэ горшае ўражанне ў гэтых адносінах зрабіла на мяне Святлана Алексіевіч сваім артыкулам "МЫ – ЛЮДИ ЛАГЕРНОГО СОЗНАНИЯ" ("Труд" от 19.10.2000г). Яна там не раіць нам шукаць якіясьці адказы. Яна проста ў расчараванні "на два года уехала в Европу – сначала в Италию, потом во Францию" (з таго ж артыкула). І не для таго, каб адтуль дапамагаць Беларусі і змагацца за яе народ, за захаванне і развіццё роду беларускага, што нават у сталінскіх турмах рабіла ЛАРЫСА ГЕНІЮШ – сапраўды ВЯЛІКАЯ ДАЧКА БЕЛАРУСКАГА НАРОДА. А каб "абстрагироваться от специфических белорусских проблем, от устаревшей системы ценностей, насаждаемых нашей стране", пісаць кніжку аб "вечной охоте (любви – аўт.)". Чаму? А таму, што:

- "мы – люди лагерного сознания"; "во власти не оказалось тех, кто мог бы генерировать новые идеи" (праўда – не названыя ёю); "люди из оппозиции – такие же заложники прошлого"; "их национальный романтический шаманизм привел к поражению"; "лидеры оппозиции разговаривают с народом на разных языках", а "бацька" для народа свой"; "интеллигенция, элита общества – чужаки в своей стране"; што ёй "стыдно смотреть, как немолодые сельские женщины ползают на коленях по полю – выкапывают картошку"; што "мы никогда не будем голландцами"; што яна (Алексиевич) "отказывается понимать людей, существующих на руинах". Больш таго, яна з незадавальненнем піша ў наш адрас: "чего стоят только одни лозунги: "Людьми звацца! Беларусь, занимай свое место среди народов" – "и это (павучае яна нас, лагернікаў) в теперешнем мире, где преобладают новые технологии...".

Не буду зараз аналізаваць, прабачце, усю гэтую чухну за адсутнасцю часу і месца. Упэўнена скажу толькі наступнае:

- гісторыя паставіць у свой час залаты помнік нашай апазіцыі нягледзячы на ўсю яе сучасную недасканаласць; нацыянальныя ідэі – не шаманізм, а неадступнае патрабаванне часу, каб пры любых найнавейшых тэхналогіях захаваць ЧАЛАВЕКА І ЗБЕРАГЧЫ ЭТНАСЫ І НАЦЫІ З МЭТАЙ забеспячэння станоўчага ўзаемадзеяння іх рознасцяў, прадугледжаных ад Бога, для безупыннага самаўдасканалення ўсяго чалавецтва; сапраўдная інтэлектуальная эліта ў нас ёсць і ёй не "не стыдно", а нясцерпна балюча глядзець на пакуты народа і яна робіць, будзе рабіць і ў многім ахвяравець сабою, каб узняць з руінаў свой народ, яго самасвядомасць, яго чалавечую годнасць і скіраванасць не толькі людзьмі звацца, але і прыстойна быць імі, каб дапамагчы яму ГАНАРЛІВА ЗАНЯЦЬ СВАЁ МЕСЦА Ў ЦЫВІЛІЗАВАНАЙ СУПОЛЬНАСЦІ НАРОДАЎ. Святлане ж Алексіевіч, выпадкова ўзнятай нядаўняй хваляй афганскага часу, застанецца роля не саўдзельніцы, а старонняй самаўзвышанай назіральніцы, якая і зараз "не испытывает той бедности, в которой живет ... наш народ" (цытаты з таго самага артыкула С. Алексіевіч, якая, дарэчы, ніколі не піша па-беларуску).

Погляды іншых прадстаўнікоў амаль што чатырохсотай грамады Саюзу пісьменнікаў Беларусі аналізаваць не буду, хоць яны не заўжды супадаюць з меркаваннямі іх старшыні Някляева У. П. Ёсць у тым асяродку і рашучыя, ваяўнічыя заклікі. Аднак абагуленага, уратавальна-вядучага там няма.

4. Пэўны адказ дае аналіз думак беларускіх асветнікаў і мысліўцаў часоў росквіту нашай дзяржавы ў сярэднявеччы

У гэтым сэнсе з глыбінь гістарычнай думкі той мінуўшчыны найбольш узвышаюцца неўміручыя постаці Сымона Буднага (каля 1530 г. – 13.1.1593 г.) і Васіля Цяпінскага (каля 1540 г. – 1603? г.). Першы з іх – "беларускі гуманіст, асветнік, рэлігійны рэфарматар, філосаф, сацыёлаг, гісторык. Скончыў факультэт вольных мастацтваў Кракаўскага універсітэта, і магчыма тэалагічны факультэт Базельскага універсітэта. З 1558 г. выкладаў на беларускай мове катэхізіс у пратэстанцкай школе ў Вільні" ("Энцыклапедыя гісторыі Беларусі". Том 2. Мінск. 1994 г., стар.115). У 1572 г. ён выдаў Біблію, а ў 1574 г. У Лоску (каля Валожына), Новы Запавет з прадмовай і каментарыямі і заўвагамі, што было першай у сусветнай літаратуры спробай радыкальнай рацыяналістычнай крытыкі евангельскіх кніжак. Гэтым ён фармаваў беларускае вольнадумства, прагрэсіўную ідэалогію найбольш развітой часткі тагачаснага беларускага грамадства. Яго намаганнямі фармавалася і ўкаранялася (праз уплыў на беларускае шляхецтва) нацыянальная свядомасць беларусаў. Гэтая дзейнасць спрыяла рэалізацыі ягоных ідэй развіцця беларускай мовы, самабытнасці і культуры.

(Заканчэнне на ст. 6.)

№ 49 (486) 13 СНЕЖНЯ 2000 г. Наша слова

Аляксей Саламонаў,
доктар тэхнічных навук, прафесар

ДУМКІ ПРА БЕЛАРУСКІ НАРОД І ЯГО ЗАДАЧУ Ў РОЗНЫХ СТАНАХ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСТВА

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 5)

Сучаснік і паплечнік Сымона Буднага Васіль Цяпінскі таксама – "беларускі гуманіст – асветнік, пісьменнік і кнігавыдавец" ("Мысліцелі і асветнікі Беларусі" – энцыклапедычны даведнік. Мінск. 1995 г. стар. 154-156). Ягоныя першыя рысы беларускасці былі закладзены на генным узроўні ў сям'і бацькі – "дробнага гаспадарскага баярына Полацкага павету – гістарычна бачнай Заходняй калысцы беларускай дзяржаўнасці і этнічнасці. Гэтыя рысы былі дапоўнены падканцлерам Вялікага княства Літоўскага, у якога Васіль Цяпінскі служыў у маладосці. На фармаванне В. Цяпінскага, як змагара за беларускасць і прагрэсіўнага гуманіста зрабіў уплыў Сымон Будны, з якім у яго былі асабістыя і ідэйныя сувязі. У гэтым сэнсе В. Цяпінскі быў не толькі поўнасцю аддадзенай, але вельмі дзейснай Асобай. На свае ўласныя сродкі ён арганізаваў у родным Цяпіне друкарню для выдання кніжак на беларускай мове. Поўнасцю пераклаў на яе Евангелле, якое з-за недахопу сродкаў змог выдаць, на жаль не поўнасцю. Пра сваё высокае прызначэнне – служыць беларускму народу – В. Цяпінскі пісаў у прадмове да гэтага твору. Мэтай яго выдання было ўзняцце самасвядомасці беларускага народа, пашырэнне і паглыбленне асветы. Азначаная скіраванасць і змаганне В. Цяпінскага поўнасцю аналагічны намаганням лепшай часткі сучаснай беларускай эліты супрацьстаяць наступу на беларускасць беларусафобаў рознага гатунку і штурханню нашай радзімы ў ненасытную імперскую пашчу Расеі. "Асноўную прычыну цяжкага становішча і заняпаду сваёй Айчыны ён бачыў у паланізацыі і каталізацыі беларусаў, у падтрымцы гэтай палітыкі мясцовымі феадаламі", якія "... самі адракліся ад таго, што калісьці было зроблена іх "хвалебнымі продкамі", саромеліся свайго паходжання і мовы". Таму ён рашуча змагаўся за навучанне ў школах на беларускай мове, "дастаткова багатай для выкарыстання яе ў навучальных установах. Як бачым, гісторыя паўтараецца для беларусаў. Толькі пераважны наступ з захаду змяніўся на няўмольны ціск з усходу ад другога "брата".

Маркуючы, што менавіта В. Цяпінскі надрукаваў два творы Сымона Буднага: "Катэхізіс" і "Апраўданне грэшнага чалавека перад Богам". Апошні – неўміручы твор вечнага роздуму аб прызначэнні жыцця чалавека.

Са сказанага і яго аналізу яскрава відаць, што наша сучаснае глыбіннымі каранямі -- у мінулым. Таму тагачасныя стваральнікі асноў беларускасці сярэднявечча неўміруча з намі. Праз іх стваральны Розум, іх скіраванасць у пошуках мы павінны раіцца з імі заўжды. Гэтую думку канкрэтна выказаў і акрэсліў нястомны змагар за дзейсную прапаганду лепшых гістарычных набыткаў беларускасці Анатоль Яўхімавіч Белы. У скульптурным выразе гэтую думку выдатна рэалізаваў вельмі таленавіты творца Ігар Уладзіміравіч Голубеў. У выніку ў двары нашага БДУ побач сядзяць як жывыя вялікія постаці Сымона Буднага і Васіля Цяпінскага. Але не проста сядзяць, а знаходзяцца ў вечным пошуку адказаў на неўміручае пытанне, пастаўленае ў загалоўку гэтага артыкула. Зробленая кампазіцыя, наданне рэальнасці роздуму і пошуку ў позе і выразах твараў ДВУХ ВЯЛІКІХ АСОБ беларускай гістарычнасці вабяць кожнага, хоць сколькі-небудзь здольнага да думкі чалавека. Вось чаму фотаздымак гэтага таленавітага твору, абышоў практычна ўсе першыя старонкі вядучых беларускіх газет. Толькі, на вялікі жаль, там няма ні аднаго слова аб стваральніках гэтай кампазіцыі, якая па выніковасці ўплыву больш важка чым "многіх кніжак многапуддзе". Усё гэта створана вялікімі, прыцяглымі намаганнямі ў асноўным А. Белага і І. Голубева пры падтрымцы рэктара БДУ, але без якога-небудзь удзелу беларускіх уладаў.

5. З сутнасці тых часоў сярэднevечча вынікае, што ЗБЕРАЖЭННЕ РОДУ БЕЛАРУСКАГА І СТВАРЭННЕ ЎМОЎ ЯГО РАЗВІЦЦЯ Ў АГУЛЬНАЧАЛАВЕЧАЙ ЦЫВІЛІЗАВАНАЙ СУПОЛЬНАСЦІ НАРОДАЎ ПЛАНЕТЫ "ЗЯМЛЯ" – галоўная задача ўсіх станаў беларускага грамадства назаўжды

Ажыццяўленне названай задачы магчыма пры наяўнасці наступных палажэнняў, якія неабходна ствараць і пастаянна падтрымліваць.

- Умацаванне і развіццё дзяржаўнай самастойнасці нашай Рэспублікі Беларусь, якая ў зыходным аб'ёме абвешчана Канстытуцыяй 1994 года.

- Зберажэнне і развіццё беларускага этнасу як родаснай чалавечай супольнасці, асярэднена ад Бога надзеленай на генным узроўні пэўнымі расава-біялагічнымі рысамі, сваёй мовай, сваім сукупным характарам і іншымі абагуленымі характарыстыкамі, што склаліся пад прыроднымі і гістарычнымі ўплывамі.

- Стварэнне на аснове карэннага этнасу трывалай і жыццядзейнай беларускай нацыі, як дзяржаўнай еднасці грамадзян нашай Рэспублікі, аб'яднаных агульнымі аспектамі беларускай культуры, сумеснага жыццезабеспячэння, прыродна-гістарычных уплываў і лёсу.

- Наданне паняццю "нацыяналізм" яго зыходнага зместу, у адпаведнасці з якім ён з'яўляецца ахоўным пачуццем, закладзеным ад Бога ў псіхіку кожнага нармальнага чалавека для зберажэння і развіцця свайго этнічнага роду і сваёй нацыі пры павазе на тое ж прадстаўнікамі іншых народаў.

- Распрацоўка ўласнай нацыянальнай беларускай сістэмы адукацыі, якая не толькі дае неабходныя веды па агульных і канкрэтных напрамках, але і рыхтуе да самастойнага, сумленнага жыцця, выхоўвае ў навучэнцаў ганарлівае пачуццё грамадзян Беларускай дзяржавы ў духу разумення яе галоўных задач і садзейнічання іх ажыццяўленню на аснове прынцыпу:

"Праз уласнае да грамадскага, ад агульнадзяржаўнага – для ўласнага з тым, каб кожны грамадзянін адчуваў сваю адказнасць перад дзяржавай, а дзяржава – перад ім".

- Адмова ад паўсюдна ўбіванай у галавы людзей, у якасці ісціны, догмы аб тым, што эканоміка стварае чалавека. Давядзенне да разумення людзьмі сапраўднай ісціны, у адпаведнасці з якой менавіта чалавек стварае эканоміку як сістэму свайго жыццезабяспячэння (чэсны – сумленнай працай, бандыт – рабункам). Усведамленне на ўсіх узроўнях дзяржавы і грамадства наступнай аксіёмы: якая асярэдненая мараль грамадства такая (пры аднолькавых іншых умовах) і яго эканоміка. Адзначанае тэрмінова патрабуе ад кіраўніцтва дзяржавы распрацоўкі і шырокага, дзейснага абмеркавання адпаведных мераў па ўздыму асноў маралі наогул, а ў жыццезабеспячэнні ўсіх і кожнага – у асаблівасці.

- Прызнанне злачыннымі дзеянняў сучасных дзяржаўных уладаў у напрамку поўнай непатрэбнасці беларускай мовы, яе выцясненне з адукацыі, агульнадзяржаўнага справаводства і ўжывання ў грамадстве наогул. Адпаведна наданне беларускай мове статусу вядучай у агульнадзяржаўных адносінах.

- Большае прызначэнне сучаснай Акадэміі Навук Беларусі нацыянальнай сутнасці Беларусі з тым, каб першаснай яе задачай з'яўлялася распрацоўка прынцыпаў зберажэння і развіцця беларускай нацыі, забеспячэння жыццядзейнасці беларускага народа.

- Уяўленне таго, што сучасны безгалосы стан Саюза пісьменнікаў Беларусі ставіць яго і іх на мяжу незапатрабаванасці грамадствам у нацыянальна-духоўных адносінах і, амаль што, непатрэбнасці яму.

- Аб'яднанне і спалучэнне беларускай нацыянальна-інтэлектуальнай эліты, як вядучага мазгавога ядра беларускага народа, бо як мозг асобнага чалавека накіроўвае ягоныя дзеянні, так і сукупны мозг грамадства выпрацоўвае для яго рэкамендацыі жыццядзейнасці. Адпаведна стварэнне дзяржаўнай сістэмы павагі да прадстаўнікоў нацыянальна-інтэлектуальнай эліты. Прызнанне злачыннасцю цкаванне з боку дзяржавы такіх тытанаў беларускай думкі, як Васіль Быкаў у сучасным, а Максім Гарэцкі – у мінулым.

- **Усебаковая дапамога Беларускаму народу ва ўздыме яго нацыянальнай і агульначалавечай свядомасці. ДАНЯСЕННЕ АДПАВЕДНЫХ ВЯДУЧЫХ ІДЭЙ ДА ІХ ГЛЫБІННАГА РАЗУМЕННЯ ПРОСТЫМІ ЛЮДЗЬМІ. Адпаведна – стварэнне рэальнага доступу да дзяржаўных сродкаў інфармацыі (і асабліва электронных) для прадстаўнікоў** розных палітычных плыняў і меркаванняў (апроч дзяржаўна-злачынных) наогул, а для нацыянальна-інтэлектуальнай эліты – у асаблівасці. Неадкладная поўная забарона манаполіі дзяржавы на перадачы па тэлебачанні і радыё. Дзяржаўная падтрымка на ўзроўні "Звязды" і "Советской Белоруссии" не менш чым двух вядучых апазіцыйных газет.

- Наданне дэмакратыі дзейна-прагрэсіўнага зместу з тым, каб ува ўсе органы кіравання Рэспублікі выбіраліся найбольш сумленныя, адпаведна адукаваныя, здольныя да глыбіннага мыслення і стваральнай працы, аддадзеныя беларускай Радзіме людзі. Стварэнне пры гэтым умоў, каб нашым грамадствам кіраваў сукупны Розум, дапоўнены выніковым гуманізмам і дзейсным клопатам аб захаванні жыцця на Зямлі, аб станоўчым сучасным і прагрэсіўным будучым для беларускага народа.

- Рашучае недапушчэнне паглынання Беларусі Расеяй у любым выглядзе і ў тым ліку праз насаджэнне сучаснымі беларускімі і расейскімі ўладамі абсурднай саюзнай дзяржавы, у якой у дзяржаўных адносінах ад сапраўднай самастойнасці Беларусі застанецца тое ж, што і ад Чачні, а ў этнічных --паскоранае поўнае этнічнае знікненне беларусаў. Таму прыцягненне да суровай крымінальнай адказнасці ўсіх тых, хто ў адкрытым ці ў любым замаскіраваным выглядзе робіць адпаведныя захады да знікнення самастойнай **беларускай дзяржаўнасці або роду беларускага ў этнічных адносінах.**

- **Самастойнае, раўнапраўнае, годнае ўваходжанне нашай краіны ў агульную садружнасць цывілізаваных народаў пры ўзаемакарысных адносінах з усімі суседзямі.**

- **Наданне ўсебеларускім з'ездам, якія арганізуюцца нацыянальна-інтэлекту**альнай элітай, уплывовай грамадскай значнасці і, стварэнне УСЕБЕЛАРУСКАГА СОЙМУ гэтай эліты на першым з такіх чарговых з'ездаў. Надзяленне гэтага Сойму правам выказвання сваіх меркаванняў па любых важкіх дзяржаўных пытаннях і ў тым ліку аб выбарах наогул, а прэзідэнта дзяржавы – у асаблівасці.

Пахавалі пад таблічкай "Невядомы"

"Толькі на маю магілу ніхто не прыйдзе
Бо нікога ў мяне няма...
("Даўно ўжо сэрцам я хварэю" Зянон).

Хутчэй збірайся, бо спознішся на аўтобус. Бяры ровар і едзь, праз тыдзень вяселле, ужо не будзе часу. Так адпраўляла раніцай на аўтобус маці сына Алеся, які сабраўся ехаць у Менск па відэакамеру, каб здымаць уласнае вяселле. Аўтобус з Нястанішак адпраўляўся ў 7 гадзін раніцы ў Смаргоні, а там цягніком да сталіцы. А ён развважаў: "Ехаць, а можа не ехаць". І ўсё ж такі паехаў. Праз дзень павінен быў вярнуцца. Прайшоў дзень, другі, трэці, а Алесь не вяртаўся. Чакала і маладая Наташа, павінны былі быць у касцёле. Паехала маці ў Менск, быў у дзядзькі і паехаў дамоў. Так ні з чым і прыехала. Праз дзень паехала ў Менск цётка, зноў без выніку. Паведамілі ў раённую Астравецкую міліцыю, паказалі па тэлебачанні, у Менску звярнуліся ў міліцыю, не прынялі заяву, бо ён у горадзе не прапісаны.

Алесь з залатым медалём закончыў вясковую школу, лёгка паступіў у Рыжскі інстытут грамадзянскай авіацыі, скончыў на выдатна, потым майстратуру, валодаў вольна некалькімі замежнымі мовамі (рускай, ангельскай, нямецкай, латышскай), працаваў у Англіі, спрабаваў уладкавацца ў Менску, але такія спецыялісты не былі патрэбныя, яго цягнула на Радзіму, ды і бацькі вельмі хацелі. Хто ж нас пахавае? Алесь вырашыў жаніцца, з Наташай сябраваў з школьных гадоў, яна яго чакала. У Вільні планавалі жыць, там Наташа працавала. Ён вывучаў літоўскую ды іспанскую мовы. Прайшоў прызначаны дзень вяселля ў траўні, у чэрвені яму споўнілася б дваццаць пяць гадоў. Прапаў чалавек. На працягу некалькіх месяцаў праз дзень ездзілі ў Менск то маці, то цётка, дарога няблізкая. У Наташынай сяброўкі ў Менску муж працуе пракурорам. Яна некалькі разоў ездзіла. Ніхто не дапамог,сутыкнуліся з глухой абыякавасцю да чужога гора. Неяк цётка ўбачыла сон, што Алесь на вуліцы Першамайскай і дом і нумар кватэры. Зноў яна едзе ў Менск, звярнулася ў міліцыю і пачула адказ, што такой вуліцы няма ў горадзе. А яна знайшла і дом, яе ўпусцілі ў кватэру, расказала пра сваё гора, паплакала і вярнулася дамоў. Прайшло чатыры месяцы, бацька з маці чарговы раз едуць у Менск, заходзяць у міліцыю і ім паказваюць фатаграфію іх сына, якога пахавалі ў Калодзішчах, як невядомага, імя яго, прозвішча другое. Аддалі рэчы Алеся ўсе, нават гадзіннік дарагі ангельскі, не было толькі дакументаў. Чаму ж ён невядомы? Яго шукалі бацькі, радня, звярталіся ў шпіталі. На гэтым пакуты не скончыліся. Бацькі захацелі перазахаваць сына на сваіх могілках, зноў адмовілі, розныя прычыны адказу, то цёпла, то далёка. Нарэшце ў лістападзе атрымалі дазвол. Бацька сам адкопваў, перакладаў на каленях у новую дамавіну. Ціха капалі слёзы з вачэй, Алесь быў познім дзіцём. Яны ім толькі радаваліся. Вось так, бясследна знікаюць у Беларусі не толькі вядомыя асобы. У Калодзішчах цэлае поле могілак с таблічкамі "невядомы". Чалавек нішто.

Леакадзія Мілаш. г. Вільня.

На адну афіцыйна прызнаную структуру ў ТБМ стала болей –

у Менску паставілі на ўлік Партызанскую раённую арганізацыю

У Сакратарыяце ТБМ гэтай навіны чакалі доўга, але прычына палягала не ў бюракратычнай валакіце мясцовых уладаў.

Да гонару Адміністрацыі Партызанскага раёну Менска, там да пастаноўкі на ўлік раённай арганізацыі ТБМ, як раз, паставіліся ўважліва, ніякіх перашкодаў не чынілі і станоўчае рашэнне прынялі даволі хутка. За што вялікі ім дзякуй ад усіх нас! Праўда, як заўсёды, калі маеш справу з выканаўчаю ўладай, не абышлося без недарэчнасцяў. Пасведчанне пра пастаноўку на ўлік арганізацыйнай структуры Таварыства беларускай мовы аформлена пa-руску. Быццам бы няма ў нашай Канстытуцыі артыкула 17 пра дзяржаўнасць беларускай мовы, і Закона аб мовах, мабыць, для выканаўчых структураў не існуе, і Закон аб дзяржаўных службоўцах, паводле якога любы супрацоўнік дзяржаўнай установы павінен валодаць дзяржаўнай мовай, мусіць, тым самым службоўцам парушаць дазволена. І яшчэ іншы імкнецца нам давесці, што ў прававой дзяржаве жывём, спадарства!

Але ж вернемся да сваіх "бараноў". Доўгачаканаю гэта навіна сталася з-за слабой актыўнасці самых сяброў ТБМ Партызанскага раёну. Некаторыя з іх не надта цікавіліся падзеямі ў раённай Радзе, больш за тое, іншыя старшыні суполак адмовіліся ад "пасады" ды павыходзілі з Рады з-за свае прыналежнасці да тае ці іншае партыі. Маўляў, у партыі прынятае рашэнне не ўваходзіць у кіруючыя органы любых другіх арганізацый. Вынікае, сябрам быць можна ў колькіх заўгодна арганізацыях, а ўзначаліць суполку з пяці сяброў – ні-ні! Можна было б палічыць гэта жартам, калі б нешта такога кшталту не было пазначана ў адной з заяў.

Але дзякуючы намаганням Сакратарыяту ды найбольш актыўных сяброў Партызанскай арганізацыі справаздачны-выбарны сход усё ж адбыўся, на якім у Раду былі абраныя найбольш актыўныя ды неабыякавыя сябры. І, дзякаваць Богу, справа зрушылася з мёртвай кропкі. А першым вынікам гэтага – Партызанская раённая арганізацыя ТБМ нарэшце-такі цалкам афіцыйная структура. І зараз на чарзе не менш адказная справа - правесці аднаўленне і перарэгістрацыю ў самых суполках, каб арганізацыя была "жывой" і дзейнай. З свайго боку сакратарыят ТБМ выказвае вялікую ўдзячнасць старшыні Партызанскай Рады сп. Валеру Пашкевічу за клопат і надзвычайную актыўнасць, якую выяўляе гэты неабыякавы да лёсу беларускай мовы чалавек, у справе аднаўлення дзейнасці Партызанскай раённай арганізацыі ТБМ.

"Дадзены Богам!"

"...Там, удалечыні ад Беларусі, зразумеў, што такое Радзіма".
Уладзімір Караткевіч.

У трэцім класе прачыталі казкі Ул. Караткевіча, зрабілі ілюстрацыі, дзеці творчыя, асабліва дзяўчынкі з цікавасцю і задавальненнем малявалі, а на летнія вакацыі задала заданне прачытаць "Зямля пад белымі крыламі". Кінуліся ў бібліятэку, і адразу расчараванне – не хапіла. Для будучых чацвёртакласнікаў яшчэ складана для асэнсавання і ўспрымання. Тым не менш некаторыя прачыталі. Так пачалі загадзя рыхтавацца да 70-годдзя пісьменніка. У Таварыстве Беларускай Культуры 26 лістапада адбылася імпрэза, прысвечаная Ул. Караткевічу. Поўная зала людзей. Выстава малюнкаў па творах пісьменніка. Эмілія Стральчэня (казкі, "Зямля пад белымі крыламі"), ёй 11 год. Маргарыта Стральчэня – партрэт пісьменніка, некалькі малюнкаў – ілюстрацыі вершаў "Дзяўчына пад дажджом", "Водар", "На Беларусі Бог жыве", ёй 14 год. Яны пачынаюць больш глыбока знаёміцца з творчасцю пісьменніка і былі сярод прысутных разам з мамай. На жаль былі і такія, хто ўпершыню пачуў пра яго. Ды што там здзіўляцца, "збор твораў" наклад 60 тыс. дапаўняльны 8 т.- 7 тыс., "Быў, Ёсць, Буду"- 7 тысяч. Для віленчукоў Ул. Караткевіча адкрыў Вальдас Банайціс. Памятаю, канец 80-х гадоў, я пачала атрымоўваць лісты напісаныя па-беларуску, падпісаныя В. Банайцісам. Было дзіўна. Гэта былі запрашэнні на літаратурныя вечарыны. І на адзін з вечароў, прысвечаных угодкам Цёткі я пайшла. Высветлілася – В. Банайціс на пошце знайшоў адрасы тых, хто выпісваў беларускі друк, каб размаўляць па-беларуску. Ён у захапленні быў ад творчасці і ад асобы пісьменніка, якога асабіста ведаў, запрашаў у Вільню на лячэнне. З яго дапамогай у дзвюх кнігарнях Вільні былі адкрыты аддзелы, дзе прадаваліся кнігі беларускіх пісьменнікаў, зразумела, на беларускай мове. Ён зрабіў падпіску ўсім жадаючым на збор твораў Ул. Караткевіча і сам асабіста прывозіў кнігі з Беларусі ў Вільню, цягніком у пляцаках, у асноўным з Астраўца. І з якой радасцю ён паказваў зборнік "Быў. Ёсць. Буду" і падкрэсліваў – наклад толькі 7 тысяч. Праўда, я яго, таксама, мела. Рыхтуючыся да імпрэзы, я зноў і зноў перачытвала яго творы. Ул. Караткевіч, як Бог, нам, беларусам, дадзены, як прарок. Асвятліў шлях і хутка "згарэў", як метэарыт. Цудоўна напісаў Адам Мальдзіс у сваёй кнізе "Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча" : "Уладзімір Караткевіч узнёсся на небасхіл айчыннага пісьменства і гарыць там зоркай першай велічыні. Ян Ютрань, зорка Пярэдадня". Нам трэба вучыцца, захапляцца, здзіўляцца недасягальнасці, адкрываць таямніцы. Яго творы, як Біблію, можна адкрываць любую старонку і чытаць. Я ж зноў "павандравала" па кнізе Адама Мальдзіса, потым – па вулачках Вільні: і Дамініканскія, і Святаянскія муры. Невыпадковае супадзенне 26 лістапада Слуцкаму паўстанню 80 год, Караткевічу – 70. Пройдзе сто гадоў, адпаведна Слуцкаму паўстанню – 180, Уладзіміру Караткевічу – 170. І тады нашыя нашчадкі з гонарам скажуць: у нашым горадзе бываў Ул.Караткевіч, як Фр. Скарына і К. Каліноўскі. А пакуль урачыста адзначылі сямідзесяцігоддзе. І я з радасцю і гонарам, як некалі Вальдас Банайціс, расказваю, што ў мяне ёсць дарагая кніжка – аповесць "У снягах драмае вясна", падпісаная Наталляй Сямёнаўнай, збор твораў у васьмі тамах і дапаўняльны 8 т., выдадзены накладам 7 тысяч. Гэта Наталля Сямёнаўна мне падказала: "Выйшаў". "Можна набыць толькі ў выдавецтве". Што я і зрабіла ў 1996 годзе. Ёсць зборнік "Быў. Ёсць. Буду", і перавыдадзены, і кніга Адама Мальдзіса "Партрэт пісьменніка і чалавека. Жыццё і ўзнясенне Уладзіміра Караткевіча". Блізка знаёмая з Альмай Лапінскене – перакладчыцай твораў пісьменніка на літоўскую мову. І знаёмства з асобамі, якія ведалі яго, - прыступка ў пазнанні таямніц творчасці.

Леакадзія Мілаш, г. Вільня.

ДЫК ХТО НАСТУПНЫ?..

Нядаўна ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў адбыўся "круглы стол" на тэму "Патрыятычнае выхаванне і дзіцячая літаратура". У дыскусіі ўдзельнічалі: Навум Гальпяровіч, Алег Слука, Маргарыта Яфімава, Уладзімір Ягоўдзік, Алесь Савіцкі, Алесь Камароўскі і супрацоўнік Дзяржаўнага камітэту па справах моладзі Алена Груздзь. Удзельнікі "круглага стала" абмеркавалі шэраг праблем, а потым распрацавалі шэраг прапаноў і вырашылі неадкладна звярнуцца з імі ў адпаведныя дзяржаўныя структуры...

Сярод гэтых прапаноў, сябры, ёсць такая: прасіць Савет Міністраў надаць галоўным рэдактарам перыядычных выданняў, іх намеснікам, дырэктарам і галоўным рэдактарам выдавецтваў статус дзяржаўных службоўцаў. Дзеячы літаратуры пачалі ўласнае запрыгоньванне. Чаму? Статус дзяржаўнага службоўца азначае, што гэтая асоба ад чынавенства не мае права займацца палітычнай дзейнасцю, быць членам якой-небудзь партыі, хадзіць на мітынгі і шэсці. Калі дзяржаўны службовец парушыць гэты статут – то будзе жорстка пакараны.

На сённяшні дзень сярод асоб рэдактароў дзяржаўных СМІ ёсць грамадскія дзеячы, члены палітычных партый дэмакратычнага кірунку, якія прыйшлі на гэтыя пасады ў пачатку 90-х. Усе гэтыя постаці маюць уплыў на грамадскую думку і сёння прыйшоў час іх пазбавіцца, бо наперадзе выбары 2001 года, і гэтых людзей трэба выкрасліць. Нейк непрыкметна зышоў з пасады намесніка рэдактара аднаго папулярнага штотыднёвіка не менш папулярны паэт, які быў дэпутатам Вярхоўнага Савета яшчэ XII склікання.

Пастанова Савета Міністраў наконт надання статусу чынавенства кіраўнікам рэдакцый і выдавецтваў яшчэ не прынята, але хутка яна выкрасліць з кадраў усіх іншадумцаў...

Дык хто наступны пойдзе з пасады?

Аляксей Шалахоўскі.

Да ўвагі калекцыянераў

Выйшла з друку серыя каляндарыкаў на 2001 год з выявамі беларускіх вайсковых дзеячоў 20-га стагоддзя

Старшы падафіцэр Сымон Рак-Міхайлоўскі (1885-1938) - старшыня Беларускай Цэнтральнай Вайсковай Рады

Капітан Антон Сокал-Кутылоўскі (1892-1983) - камандзір 1-й Слуцкай брыгады стральцоў войскаў БНР

Паручнік Алесь Гарун (1887-1920) - супрацоўнік Беларускай Вайсковай Камісіі

Генерал-паручнік Станіслаў Булак-Балаховіч (1883-1939) - начальнік Асобнага Атрада войскаў БНР

Генерал-маёр Кастусь Езавітаў (1893-1946) - кіраўнік Вайскова-Дыпламатычнай місіі БНР у Балтыі

Маёр Алесь Ружанцоў (1893-1966) - камандзір Беларускага Асобнага Батальёну пры Літоўскім Войску

Падпалкоўнік Франц Кушаль (1895-1968) - начальнік Беларускай Краёвай Абароны

Маёр Іван Гелда (189?-1946) - камандзір выведна-дывэрсійнага батальёну "Дальвіц"

Каляндарыкі можна знайсці на кніжнай выставе ў сядзібе ТБМ у Менску па вул. Румянцава, 13.

ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Літаратурны музей Максіма Багдановіча быў заснаваны ў Менску 3 красавіка 1981 г. Адкрыты 8 снежня 1991г. у будынку 19 ст. у Траецкім прадмесці па вул. М. Багдановіча 7а, недалёка ад месца, дзе нарадзіўся паэт. Плошча экспазіцыі складае 244 квадратных метры. Музей вядзе збіральніцкую, даследчую, культурна-асветніцкую працу, зберагае прадметы духоўнай і матэрыяльнай культуры, звязаныя з жыццём і дзейнасцю М. Багдановіча. На канец 1992 г. у музеі каля 122 тысячаў адзінак захавання асноўнага і навукова-дапаможнага фондаў. Самую вялікую калекцыю складаюць кнігі, сярод якіх некалькі асобнікаў адзінага прыжыццёвага зборніка паэта "Вянок" з яго аўтографамі, кнігі з кола чытання М. Багдановіча, літаратура пра ягонае жыццё і творчасць, заходнебеларускія выданні і інш. У нешматлікай калекцыі рукапісаў рукапісны зборнік "Зеленя" і дзённік М.Багдановіча 1915 г., а таксама ўспаміны пра З. Верас. Д. Дзяболъскага, рукапісныя матэрыялы сваякоў і знаёмых, людзей з атачэння паэта – А. Я. Багдановіча, У.Г.Караленкі, К. П. Пешкавай, З. Верас, А. Смоліча, аўтографы беларускіх дзеячоў культуры і мастацтва – З. Бядулі, А. Паўловіча, Я. Хлябцэвіча, М. Танка, М. Лужаніна, А. Багатырова, М. Аладава, Ю. Семянякі і інш. калекцыя дакументаў прадстаўлена матэрыяламі, якія тычацца атачэння М. Багдановіча і увекавечання яго памяці. У раздзеле фотадакументаў – выявы паэта розных гадоў, яго родных, знаёмых, сяброў.

Аўтарам архітэктурна-мастацкага афармлення экспазіцыі з'яўляецца Э. К. Агуновіч. Створана таксама экспазіцыя філіяла музея ў Менску у доме № 9 па Рабкораўскім завулку. Тут у 1916-17 г.г. паэт пражыў апошнія 5 месяцаў на радзіме. У музеі вядуцца падрыхтоўчыя работы на музеефікацыі мемарыяльных мясцінаў у вёсках Ракуцёўшчына Маладзечанскага раёна і Вязьзе Асіповіцкага раёна.

Штогод у траўні – чэрвені музей праводзіць у вёсцы Ракуцёўшчына Свята п[…]аэзіі, прысвечанае памяці Мак[…]сіма Багдановіча.

П[…]ершая зала музея мае назву "Д[…]зяцінства і ранняе юнацтва Ма[…]ксіма Багдановіча, вытокі та[…]ленту і шматграннасці яго тв[…]орчасці".

Экспазіцыю адкрывае мастацкая работа Пятра Драчова "Менск 1891 года", якая ўяўляе сабою рэканструкцыю старажытнага цэнтра Менска – Верхняга горада. Выгляд з Траецкай гары непадалёк ад месца нараджэння паэта. На рэканструкцыі можна пабачыць такія помнікі, як Дамініканскі касцёл 17 ст., які быў разбураны ў 1950-я г.г., касцёлы Бернардынаў і Бернардынак 17 ст., езуіцкі касцёл, святадухаўская (уніяцкая) царква 17 ст., якая была перабудаваная ў 19 ст. у псеўдарускім стылі і перайменаваная ў 1799 г. у Петрапаўлаўскі сабор (да нашага часу не захаваўся). У ім, як мяркуюць, хрысцілі Максіма Багдановіча. Дадзеная рэканструкцыя падае атмасферу таго месца і часу, 1891 г., дзе і калі нарадзіўся славуты беларускі паэт.

Першая зала багатая на фотаздымкі родных паэта: маці Марыі Апанасаўны, бацькі Адама Ягоравіча, дзеда Ягора Лук'янавіча Багдановіча, бабулі і дзеда Тацціяны Восіпаўны і Апанаса Іванавіча Мякотаў.

Далей у першай зале прадстаўлены асабістыя рэчы бацькі Максіма Багдановіча Адама Багдановіча (1862-1940), вядомага беларускага фалькларыста, этнографа і мовазнаўцы, дырэктара народнай бібліятэкі. Гэта кіёк, попельніца, розныя кнігі, здымак А. Багдановіча з супрацоўнікамі народнай бібліятэкі, паштоўкі з відамі Горадні, кружэлка. Цікавасць выклікае кніга: "Пережитки древнего миросозерцания" 1895 г. (этнаграфічны нарыс), аўтарам якой з'яўляецца А.Багдановіч. Над кнігай знаходзіцца фота Марыі Ягораўны Багдановіч з трыма сынамі: Вадзімам, Львом і Максімам. Побач знаходзіцца яшчэ шмат розных здымкаў: Вадзім і Максім Багдановічы, Уладзімір і Яўген Секаржыцкія (стрыечныя браты Максіма), сям'я Валасовічаў і Тацціяны Восіпаўны Мякота, бабулі Максіма. Далей мы можам пабачыць кнігі, якія чытаў М. Багдановіч. Гэта творы Гамера, Вергілія, Лермантава, Фета, Цютчава, Канапніцкай, Гогаля. Побач мы бычым здымкі людзей, з якімі сям'я Багдановічаў сябравала ў Ніжнім Ноўгарадзе. Гэта доктар У. М. Залатарніцкі, сям'я М. Горкага і інш.

Чарговыя некалькі стэндаў прысвечаныя Яраслаўскаму перыяду ў жыцці М. Багдановіча. Тут можна пабачыць фота Максіма сярод гімназістаў, здымкі выкладчыкаў Яраслаўскай і Ніжнегародскай гімназій (П. І. Мізнаў і А. К. Кабанаў), сябра Багдановіча Дзіядова Дзяболъскага. Завяршаюць жа экспазіцыю першай залы старыя нумары беларускіх газет "Наша Ніва" і "Наша доля", кнігі Янкі Купалы і Вінцука Дуніна-Марцінкевіча. Усе гэтыя асобнікі надрукаваныя, як кірыліцай, так і лацінкай і перадаюць атмасферу таго часу, калі жыў і тварыў М. Багдановіч.

Другая зала мае назоў "Стаўленне творчай індывідуальнасці паэта". Тут мы можам пабачыць нумар "Нашай Нівы" за 1907 г. з першым друкаваным творам М. Багдановіча "Музыка". Гэтае апавяданне – своеасаблівы творчы маніфест паэта. У хуткім часе былі надрукаваныя творы: "Прыйдзе вясна", "Ноч", "На чужыне", "Над магілай". На першы твор "Музыка" звярнуў увагу ўкраінскі літаратуразнаўца Іларыён Свянціцкі, вытрымкаю з апавядання ён пачаў раздзел у кнізе "Відроджэння білоруского письменства".

Кампазыцыйным ядром другой залы з'яўляецца своеасаблівы іканастас – графічны шэраг з 12 постацяў рэлігійных і культурных дзеячоў старажытнай Беларусі (Кірыла Тураўскі, Еўфрасіння Полацкая, Лазар Богша, Францішак Скарына, Мікола Гусоўскі, Пётра Мсціславец, Сымон Будны, Васіль Цяпінскі, Мялеці Сматрыцкі, Апанас Філіповіч, Лаўрэнці Зізані, Сымон Полацкі). Ніжэй – фатаграфічныя выявы беларускіх дзеячоў 19 – пач. 20 ст. і іх творы. У гэтай жа зале знаходзяцца своеасаблівыя экспанаты-сімвалы – слуцкі пояс і Статут Вялікага княства Літоўскага (рэдакцыя 1588 г.) Насупраць іх – партрэт Максіма Багдановіча. Прычым, калі глядзець у адваротны бок, то праз шкло можна ўбачыць яшчэ адзін партрэт паэта, які знаходзіцца ўжо ў пятай зале.

Трэцяя зала мае назоў "Росквіт творчага таленту Максіма Багдановіча". Асноўнай дамінантай гэтай залы з'яўляецца зборнік вершаў "Вянок" на асобным стэндзе. Гэта было адзінае прыжыццёвае выданне паэта, узор тонкай і цудоўнай лірыкі. "Багдановічаўскі "Вянок", - пісаў Максім Лужанін – здаецца неперасяжным узорам цэльнасці лірычнай кнігі. Кніга чыталася так, як быццам мае яна своеасаблівы лірычны сюжэт. З кожным новым вершам паэт усё глыбей і паўней раскрывае свет, змешчаны ў сабе, свет, які акружае яго рэальна, і свет, што існуе толькі ва ўяўленні".

Таксама ў трэцяй зале мы можам пабачыць фота сябра М. Багдановіча, вядомага беларускага гісторыка, публіцыста і літаратуразнаўцы Вацлава Ластоўскага. Тут жа, здымкі супрацоўнікаў газеты "Голас" М. Р. Агурцова, А. Д. Цітова, К. Ф. Някрасава, агульнае фота М. Багдановіча з гэтымі людзьмі (Яраслаўль 1915-16 гг.). Побач – старыя нумары газеты "Голас".

Далей знаходзяцца кнігі, па якіх вучыўся Максім Багдановіч, а побач мы бачым фота паэта сярод студэнтаў у бібліятэцы Дзямідаўскага юрыдычнага ліцэя (Яраслаўль 1914 г.). Увогуле, экспанатаў у гэтай ды і ў іншых залах вельмі шмат, і большасць з іх апісаць проста не магчыма.

Таму пераходжу да чацвёртай залы, якая мае назоў "Мадонны ў жыцці і творчасці Максіма Багдановіча". Гэтая зала адрозніваецца ад папярэдніх не толькі сваёй тэматыкай, але і ўвядзеннем двух інтэр'ерных вузлоў з асабістымі рэчамі Ганны Какуевай і Ганны Гапановіч. Промні дзённага святла трапляюць у залу праз паліхромныя (светлых колераў) вітражы з выявамі каласоў і васількоў. Крыжовая кампазіцыя, утвораная лепкай на столі (цёмна-малінавы крыж), падзяляе залу на тры ўмоўныя часткі і яднае дамінанты залы: гравюру "Сыкстынская Мадонна", рукапісны зборнік "Зеленя", прысвечаны Нюце Гапановіч (у авальнай з пазалотай нішы); партрэт Ганны Какуевай. Крыж на столі злучае гравюру са зборнікам "Вянок" у трэцяй зале, яны знаходзяцца на адной экспазіцыйнай лініі.

Мадонна – адзін з цэнтральных вобразаў у творчасці М. Багдановіча, ён адлюстраваны ў паэмах "У вёсцы", "Веранiка", у цыкле "Каханне і смерць" і інш.

Гравюра "Сыкстынская Мадонна" – фрагмент знакамітага шэдэўра эпохі Адраджэння – Рафаэля Санты (геліягравюра). Аўтар – Ханфштайнгль (1804-1877).

"Мадонна" была падаравана Максімам Горкім верагодна, падчас шлюбу Адама Багдановіча з Аляксандрай Волжынай. Яна стала сямейнай рэліквіяй, якую Багдановічы заўсёды вазілі з сабою пры шматлікіх пераездах з кватэры на кватэру.

Ганна Какуева была каханай Максіма Багдановіча, і менавіта ёй ён прысвяціў свой знакаміты верш "Зорка Венера".

Яшчэ ў чацвёртай зале цікавасць выклікае мяккая цацка-мядзведзь Васенька, якую Максім падараваў сваёй пляменніцы Наташы Кунцэвіч.

Апошняя, пятая зала мае назоў "Смерць паэта. Няздзейсненыя задумы". Атмасфера трагізму апошніх месяцаў жыцця паэта, нязбытнасць мараў і жаданняў у пятай зале перадаецца праз сімволіку экспанатаў і складанае мастацкае выражэнне. У параўнанні з папярэднімі, гэтая зала менш насычаная экспанатамі. На сценах залатымі літарамі выбіты радкі з вершаў "Страцім-Лебедзь" ("Дайце вы грудзям вольней уздыхнуць...") і "Пагоні":

Маці-родная, маці-краіна,
Ня ўсьцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, ты прымі свайго сына,
За цябе яму ўмерці дазволь...

Пад партрэтам М. Багдановіча знаходзіцца стары гадзіннік, які адлюстроўвае апошнія хвіліны жыцця паэта. Побач – здымак дома ў Ялце, дзе памёр Максім, а таксама вянок з палявых кветак, як сімвал адзінага прыжыццёвага зборніка вершаў паэта "Вянок".

У самым канцы усёй экспазіцыі мы можам пабачыць стары аркуш паперы з славутым вершам "Пагоня", які фактычна з'яўляецца сімвалам бессмяротнасці паэта.

Увогуле, музей было вельмі цікава наведаць, хоць бываў тут і раней. Вельмі ўдала зроблена мастацкае аздабленне ўнутры будынка, стылізаванае пад "мадэрн". Да недахопаў можна аднесці не вельмі добрую асвятленасць, у выніку чаго музей можа падасца некалькі цёмным. Але з большага ўсё тут мне спадабалася.

Зміцер Каспяровіч, студэнт 1 курса БУК.

Вучні сярэдняй школы вёскі Журавічы Рагачоўскага раёна ў памяць пра знакамітага земляка драматурга Андрэя Макаёнка ставяць уласнымі сіламі адрыўкі з яго п'есы "Лявоніха на арбіце". Галоўную ролю ў іх выконвае Веранiка Яўменькава (на здымку). Яна сябар Рады школьнага музея А. Макаёнка.

Фота Сяргея Халадзіліна, БелТА.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Франці[…]ка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгіс[…]трацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 19[…]6 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Рум[…]нцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўлен[…]няў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Яззэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзеных інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 11. 12. 2000 г.
Наклад 2900 асобнікаў. Замова № 3081
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 215 руб., 3 мес.- 645 руб.
Кошт у розніцу: 50 руб.